

FURTHER EDUCATION AND TRAINING PHASE (FET) SESOTHO HL

SBA AND ORAL EXEMPLAR BOOKLET GRADES 10-12

KETAPELE

Lefapha la Motheo la Thuto le kgotsofatswa ke ho nehelana ka bukana ya mohlala wa thuto bakeng sa Tekanyetso e etswang sekolong (TES) sepheo e le ho thusa le ho tataisa matitjhere ha ba seta le ho hlahisa mesebetsi ya boleng bo hodimo le disebediswa tsa tekanyetso. Bukana ena ya TES e ngotswe ke lemulwana la ditsebi tsa thuto bakeng sa ho thusa matitjhere ho itlwaetsa ho ruta le mekgwa ya ho ithuta bakeng sa ho ntlafatsa tshebetso ya baithuti le boleng le tsamaiso ya TES.

Sepheo sa motheo sa bukana ena ya mohlala ya TES ke ho ntlafatsa boleng ba ho ruta le tekanyetso (e hlophisisweng le e sa hlophiswang) mmoho le tshebetso ya moithuti ya ho ithuta le ho utlwisia dikahare tsa thuto. Tekanyetso ya ho ithuta ke tsamaiso e tswelang pele e ntshetswang pele tshebetsong ya ho ruta, ho ithuta le tekanyetso. Ho ntlafatsa tshebetso ya moithuti, tekanyetso e lokela ho tshehetsa le ho tsepamisa maikutlo tsamaisong ya ho ruta ho atlehileng.

Tekanyetso e etswang sekolong e bopa karolo ya bohlokwa ya ho ruta le ho ithuta, boleng ba yona jwalo ka selekanyi sa ho ruta le ho ithuta se sebetsang sa boleng bo hodimo bo lemohuwa ka matla. Ka tshebediso ya tekanyetso, ditlhoko tsa moithuti ha di hlwauwe feela bakeng sa ho phekola ditshita tsa ho ithuta, empa e bile hape e thusa ka boleng ba ho ruta le ho ithuta. Tlhahisolededing e sibollwang ka tshebediso ya tekanyetso ke ya boleng bo hodimo mme kahoo ke ya bohlokwa bakeng sa tlhophiso eo titjhere a lokelang ho e etsa jwalo ka karolo ya ho matlafatsa diphetho tsa ho ithuta.

Mesebetsi ya tekanyetso e lokela ho ralwa ka hloko hore e akaretse dikahare tsa thuto le bokgoni mmoho le ho kenyeltsa mefuta e fapaneng ya ditlhoko tsa bophahamo ba dikhoknethife le boemo ba thatafalo ya dipotso. Bakeng sa tshebetso tsa tekanyetso e nepahetseng, titjhere o lokela ho nnetefatsa hore ebe baithuti ba utlwisia dikahare le hore ba filwe menyetla e ekeditsweng ya tekanyetso eo e seng ya semmuso pele ba etsa mesebetsi ya tekanyetso ya semmuso.

Mehlala ya mesebetsi e ka hara bukana ena, e radilweng ho latela maemo a hodimo a thuto, e ikemiseditse ho bontsha ditlwaelo tse molemo tse malebana le ho hlophisa tekanyetso ya semmuso le eo e seng ya semmuso. Matitjhere a kgothalletswa ho sebedisa mehlala ena ya mesebetsi e le malebela ao ba ka a sebedisang ho rala mesebetsi ya bona ya semmuso le eo e seng ya semmuso.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "MONGHALI HM MWELI".

MONGHALI HM MWELI
MOTSAMAISI KAKARETSO
LETSATSI: 13/09/2017

DIKAHARE

	DIKAHARE	
1.	Tse etelleng pele	
2.	Sepheo le maikemisetso Tekanyetso e etswang sekolong	
3.	Lenaneo la Tekanyetso	
4.	Mesebetsi ya Tekanyetso ya Kereite ya 12 le disebediswa tse ding tsa tekanyetso	
	a. Kotara ya 1	
	Mosebetsi wa 1: Wa molomo - Ho mamela bakeng sa kutlwiso Mosebetsi wa 1: Mohlala wa 1 Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Tseo titjhere a lokelang ho di etsa pele Tema ya molomo (Setulo sa borena ba Tlokweng) Lenane la dipotso tsa molomo Leqephe la ho arabela (la baithuti) Mosebetsi wa 1: Mohlala wa 2 Tseo titjhere a lokelang ho di etsa pele Tema ya molomo (Manthatisi) Lenane la dipotso tsa molomo Leqephe la ho arabela (la baithuti) Rubriki ya ho lekanyetsa bokgoni ba ho mamela	15
	Mosebetsi wa 2: Moqoqo (o ngolwang) Mosebetsi wa 2: Mohlala Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Tataiso (memorandamo) ya ho tshwaya Rubriki ya ho lekanyetsa moqoqo	50
	Mosebetsi wa 3: Tema ya kgokahano (e ngolwang) Mosebetsi wa 3: Mohlala Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Tataiso (memorandamo) ya ho tshwaya Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano	25
	Mosebetsi wa 4: Wa molomo - Puo e hlophisitsweng Mosebetsi wa 4: Mohlala wa 1 Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Tseo titjhere a lokelang ho di tseba mabapi le mosebetsi ona Sesebediswa sa ho aba matshwao Rubriki ya ho lekanyetsa puo e hlophisitsweng	10
	Mosebetsi wa 5: Teko e ngolwang (e ngolwang) Mosebetsi wa 5: Tlhaloso ya mosebetsi (potso)	35
	b. Kotara ya 2	
	Mosebetsi wa 6: Tema ya dingolwa (e ngolwang) Mosebetsi wa 6: Tlhaloso ya mosebetsi (potso)	35
	Mosebetsi wa 7: Wa molomo - Puo e sa hlophiswang Mosebetsi wa 7: Mohlala Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Sesebediswa sa ho aba matshwao Rubriki ya ho lekanyetsa puo e sa hlophiswang	15
	Mosebetsi wa 8: Tlhahlolo ya bohareng ba selemo (e ngolwang) Mosebetsi wa 8: Tlhaloso ya mosebetsi (potso)	250

	c. Kotara ya 3	
	Mosebetsi wa 9: Wa molomo - Puo e hlophisitsweng Mosebetsi wa 9: Mohlala Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Keletso ho titjhere mabapi le mosebetsi ona Sesebediswa sa ho aba matshwao Rubriki (ho sebediswe Rubriki e sebedisitsweng mosebetsing wa 4)	10
	Mosebetsi wa 10: Tlhahlolo ya bohareng ba selemo (e ngolwang) Mosebetsi wa 10: Tlhaloso ya mosebetsi (potso) Dikgomathisetso	250

SBA Record Sheets

1. Tse etellang pele

“Tekanyetso e etswang sekolong ke pokello ya mesebetsi ya moithuti e etswang ka sepheo mme ka yona ho hhaloswa boiteko ba moithuti mmoho le phihlello ya hae karolong e itseng ya mosebetsi”.

Bukana ena ke mohlala mme e reretswe ho tataisa dikolo le botitjhere mabapi le kamoo Tekanyetso e etswang sekolong (TES/SBA) ya **Sesotho PYL** e lokelang ho etswa kateng.

Tekanyetso e etswang sekolong ke karolo ya boitokisetso ba moithuti ba tlhahlolo ya makgaolakgang. Matshwao a bona a tekanyetso e etswang sekolong a rekotwa ke wena titjhere bakeng sa kgatelopele ya moithuti mmoho le ho fumantshwa lengolo la thuto.

Mesebetsi ena ya tekanyetso e o neha tsela e hlakileng ya ho lekola ho bona kamoo baithuti ba sebetsang hantle kateng mme tokomane ena ya tataiso e kenyededitse mesebetsi ya tekanyetso e fapaneng e kang ya diteko, ya tlhahlolo, e ngolwang, ya nehelano ya molomo le ya tekokutlwisiso e mamelwang.

Tekanyetso e etswang sekolong e tlama baithuti bohole. Moithuti ya sa phethahatseng ditlhokeho tsena tse hlakisitsweng tokomaneng ya leano, a ke ke a dumellwa ho ngola tlhahlolo ya makgaolakgang.

Tekanyetso ya mesebetsi ya semmuso e bopa lenaneo la selemo sohle la tekanyetso ya semmuso. Mesebetsi ena ya tekanyetso e se kgellwe fatshe mme baithuti ba kgothaletswe ho sebetsa ka matla le ho etsa boiteko bohla ba bona ha ba nehelana bakeng se tekanyetso ya ho qetela.

Hopola ho etsa tekanyetso e tobanang le ho tsamaelana le baithuti bao o ba rutang. Lokisa mesebetsi ya hao ya tekanyetso hore e tobane le ditlhokeho tsa hao, empa o hopole hore o tataiswa ke ditlhokeho tse hlakisitsweng tokomaneng ya Setatemente sa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso (CAPS).

2. Sepheo le maikemisetso ka tekanyetso e etswang sekolong

Maikemisetso ka tokomane ena ke ho eletsa le ho tataisa botitjhere ba Sesotho mabapi le **Mesebetsi ya**

Tekanyetso ya semmuso (formal assessment tasks) e hlahiswang kharikhulamong ya **Setatemente sa**

Leano la Kharikhulamo le Tekanyetso (CAPS). Ho bonahala Tekanyetso e etswang dikolong (TES/SBA)

e sa ntse e le phepetso. Phepetso e kgolo e tjametseng botitjhere e bonwa haholo dintlheng tsena tse pedi:

- Ho ralwa ha mesebetsi ena ya tekanyetso
 - botitjhere ha ba ele hloko **makgetha a tekanyetso** ha ba rala mesebetsi ya tekanyetso;
 - makgetha a tekanyetso a hlokolosi haholo hoba ke ona **a laolang le ho supa** tse lokelang ho lekanyetswa (ka tsela e nngwe re ka re ke ona a nehelanang ka **dithokeho** tsa mosebetsi o lokelang ho lekanyetswa);
- Ha ho se ho lekanyetswa
 - ho a utlwahala hore ha makgetha a tekanyetso a fosahetse, tekanyetso e etswang le yona e fosahetse;
 - ho feta mona botitjhere ha ba sebedise **disebediswa tsa tekanyetso** (tse kang Rubriki le tse ding) ka nepo kapa ha ba di sebedise ho hang; ho sa sebedise Rubriki ka nepo kapa ho se e sebedise ho hang ho etsa hore **tekanyetso yohle e fosahale**.

Boiteko bo bong bo etswang tokomonaneng ena bo tsepamisitswe hodima **mesebetsi ya molomo** (*diorale*) hoba ke hona moo ho bonahalang ho na le bothata bo bong.

- Tekanyetso e etswang sekolong e nehelana ka tshebetso ya ho lekanyetsa e tsitsitseng e bileng e tshephahalang, hape e eketsa bobatsi le ho fapahanngwa ha mesebetsi e ka sebediswang bakeng sa ho lekanyetsa.
- E ntlafatsa le ho eketsa kgonahalo ya ho lekanyetsa haholo puo ka ho kenyelsetsa dikarolo tseo hangata ho sa kgonahaleng ho di hlahloba maemong a ditlhahlolo tsa semmuso.
- E eketsa tiisetso ya tekanyetso hobane qeto e etswang (ka kgatelopele ya moithuti) e etswa e itshetlehile ka tekolo ya mesebetsi e mengatanyana e entsweng ka nako e telele.
- E ba le seabo se matla ho ruteng le ho ithuteng, haholo ho ntshetseng pele bokgoni ba ho bua le ho ngola, empa haholo ho ntlafatseng tshebetso ya ho ruta le ho lekanyetsa.
- E matlafatsa titjhere hore e be karolo ya tshebetso ya tekanyetso mme e ntshetsa pele

tshebedisanommoho le karolelano ya bokgoni dipakeng tsa matitjhere ka hara sekolo esita le dipakeng tsa dikolo.

- E aha le ho ntshetsa pele bokgoni ba titjhere, e matlafatsa bokgoni ba hae ba tekanyetso boo a ka sebedisang dikarolong tse ding tsa kharikhulamo.

Matshwao a ikgethang a Tekanyetso e etswang sekolong (le matla a yona ao e leng karolwana feela ya tshebetso e momahaneng ya tekanyetso) a na le kgahlamelo moralong le ho kenngwa tshebetsong ha tekanyetso e etswang sekolong, haholoholo hodima sebopetho sa mesebetsi ya tekanyetso mmoho le mekgwa eo titjhere a e sebedisang ha a lekalekanya ya tshebetso ya hae (*teacher standardisation procedures*). Kgahlamelo ena e ka kgutsufatwa ka tsela ena:

- tshebetso ya tekanyetso e lokela ho hokahanngwa le, mme e be e nehelane ka sephetho se ikamahanyang le lenaneo la ho ruta, jwalo ka ha ho ruta, ho ithuta le tekanyetso di lokela ho tshehetsana tseleng ya ho ithuta (k.h.r. ketsahalo ya TES ha e behellwe ka thoko ho diketsahalo tse ding tse kentsweng lenaneo la mosebetsi jwalo ka ha eka ke elemente e lokotsehang e le nngwe ya kharikhulamo);
- tshebetso ya tekanyetso e lokela ho nehelana ka setshwantsho se phethahetseng sa tseo baithuti
ba di etsang ka ho qolotsa mehlala e mengata ya nako e telele eo ka yona ho tshwantshiswang diketsahalo tsa nneta tsa bophelo le maemo a tlase (k.h.r. ketsahalo ya TES ha se ketsahalo e etswang hang feela mme e etswang maemong ao e seng a nneta a tlhahlobo le ka disebediswa tsa tekanyetso tse sa tlwaelehang);

**** Teko ya 1** e ka hlophiswa tlasa palohohle ya **matshwao a 35** kapa, ha e ka ba matshwao a fetang ana, qetellong matshwao a lokela ho fetolelwya ho a 35. Ho sisinngwa hore ho lekanyetswe Tekokutlwiso, Kgutsufatso le Dibopeho tsa puo le tshebediso ya puo; empa leha ho le jwalo matitjhere a na le bolokolohi mme a kgothalletswa ho kenyelletsa motswako wa dikarolo tse ka lokelang ho lekanyetswa, ho dumellana le moralo wa sekolo (lenaneo la diteko, kabo ya nako, jj.).

Lenaneong la Tekanyetso teko e se botjwe ke ditekonyana tse nyenyanne tse mmalwa. Teko ka nngwe e thehwe hodima dikahare tse toma, tse mothamonyana mme ebe e tla ngolwa nakong ya metsotso e 45 - 60; hape e kenyelletse dikgato tsa boiphihlello tse fapaneng tseo dipampiri tsa Ditlhahlobo di hlophiswang ho ya ka tsona.

*****Tlhahlobo ya bohareng ba selemo le ya sekamakgaolakgang:** Kereiteng ya 12 mosebetsi o mong wa Kotara ya 2 le/ kapa kotareng ya 3 e be tlhahlobo ya ka hare sekolong. Maemong ao e leng hore ho ngolwa tlhahlobo ya ka hare sekolong e le nngwe feela ho tse pedi tsena Kereiteng ya 12, ho ngolwe teko mafelong a kotara sebakeng sa tlhahlobo e nngwe e sa ngolweng (Mosebetsi wa 8 le wa 10).

Mesebetsi ya Molomo: Baithuti ba etse bonyane mosebetsi o le mong wa HO MAMELA bakeng sa kutlwiso, e mmedi ya PUO E HLOPHISITSWENG le o le mong wa puo e sa hlophiswang selemong.

Teko ya 1 e ka hlophiswa tlasa palohohle ya matshwao a 35 kapa, ha e ka ba matshwao a fetang ana qetellong matshwao a lokela ho fetolelwya ho a 35. Ho sisinngwa hore ho lekanyetswe Temakutlwiso, Kgutsufatso le Dibopeho tsa puo le tshebediso ya puo; empa leha ho le jwalo matitjhere a na le bolokolohi mme a kgothalletswa ho kenyelletsa motswako wa dikarolo tse ka lokelang ho lekanyetswa ho dumellana le moralo wa sekolo (lenaneo la diteko, kabo ya nako, jj.).

Lenaneong la Tekanyetso teko e se botjwe ke ditekonyana tse nyenyanne tse mmalwa. Teko ka nngwe e thehwe hodima dikahare tse toma, tse mothamonyana mme ebe e tla ngolwa nakong ya metsotso e 45 - 60; hape e kenyelletse dikgato tsa boiphihlello tse dipampiri tsa Ditlhahlobo di hlophiswang ho ya ka tsona.

Mesebetsi ya Tekanyetso ya ka hare ya Kereiti ya 10 - 11
LENANEO LA TEKANYETSO YA SEMMUSO – KEREITE YA 10 - 11
SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

Kotara ya 1	Mosebetsi wa 1: (15)	Mosebetsi wa 2: (50)	Mosebetsi wa 3: (25)	Mosebetsi wa 4: (35)
	Wa molomo: Ho mamela ka kutlwisiso Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Wa ho ngola: Moqoqo wa phetelo/ o hlaosang/o sa tshehetseng lehlakore/o tebisang maikutto/ wa kgang. Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Wa ho ngola: Tema ya kgokahano* (mangolo a setlwaedi/ semmuso, a kopo/ ttlebo/ kopo ya mosebetsi, jj) Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Wa molomo: Puo jwalo ka ha e sebediswa Tekokutlwisiso, Kgutsufatso Dibopeho tsa puo le ditwaelo (melao) tsa tshebediso ya puo Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Memorandamo</i>
Kotara ya 2	Mosebetsi wa 5: (10)	Mosebetsi wa 6: (35)	Mosebetsi wa 7: (250)	
	*Mesebetsi ya molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso (matshwao a 15) Puo e hlophitsweng (matshwao a 10) Puo e sa hlophiswang (10)	Wa dingolwa: Dipotsa tse kgutshwane: (10) Potsa ya moqoqo (25) Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Memorandamo, Dirubriki</i>	Tlhahlobot: ya bohareng ba Selemo P. 1 (70): Puo P. 2 (80): Dingolwa P. 3 (100): Ho ngola Sesebediswa Tekanyetso: <i>Rubriki/Memorandamo x</i>	
Kotara ya 3	Mosebetsi wa 8: (15)	Mosebetsi wa 9: (10)	Mosebetsi wa 10:	
	Wa molomo: Puo e hlophitsweng. Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Teko ya 2: Dingolwa (matshwao a 35) Dipotsa tse kgutshwane (matshwao a 10) Moqoqo wa sengolwa (matshwao a 25) x	x	x
Kotara ya 4	Mosebetsi wa 9: (10)	Mosebetsi wa 11: (300)		
	*Mosebetsi wa molomo Ho mamela bakeng sa kutlwisiso (matshwao a 15) Puo e hlophitsweng (matshwao a 10) Puo e sa hlophiswang (matshwao a 15)x	Tlhahlobot: ya makgaolakgang: (matshwao a 300) Pampiri ya 1 – Puo jwalo ka ha e sebediswa (matshwao a 70) Pampiri ya 2 – Dingolwa (matshwao a 80) Pampiri ya 3 – Ho ngola [E ka ngolwa ka kgwedi ya Mphalane/ Pudungwan] (matshwao a 100) Pampiri ya 4 – Mesebetsi ya molomo (matshwao a 50)x	x	x

SBA TASKS SESOTHO HL: GRADE 10

Mosebetsi wa 1 (15)

Mosebetsi wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Keletso ho titjhere:

- *Hhalosetsa baithuti hore mosebetsi o tla etswa ka tsela e jwang.*
- *bolella baithuti hore ba lokela ho ithophisetsa mosebetsi ona ka ho ba le buka le pene bakeng sa ho nka dinoutsu;*
- *ba hhalosetse hore ba lokela ho mamela ka hloko kaha dipotso tsohle di tla be di itshetlehile ho seo ba tleng ho se mamela;*

Jwale titjhere a qaqisitse baithuti hore tema ena eo ba tlilong ho e mamela (ka mora metsotsvana), taba tsa yona ke tsa lelapa la Mahonko le neng le sa fumane bana:

Mosebetsi wa 1: (15)

Wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Tema ya molomo

MPHO E KGOLO HO FETA TSOHLE

Alina le Selemo Mahonko ba nyalane dilemo pele ba sitswa ka ngwana. Lefatshe lena ba le tsamaile ka bophara, empa ho se nko ho tswa lemina. Kajeno ho fihlile moo ba seng ba tehile kalala! Kgohlano ka lapeng e thiba letsatsi, hoo ba seng ba sa shebane hantle ka mahlong. Ba supana ka menwana. Diqosanong tseo, mathata a bona a ehlwa mekwalaba. Ba fetohile sekgobo, mabitso a bona ho jelellwa ka ona malapeng.

Alina ke mooki. Dingaka di lekile ho mo thusa empa selei sa kgitla lejwe. Di ne di sa bone molato ho bona ka bobedi. Dinyefolo tsona tsa tota! Selemo a qetella a ikakgetse ka setotsvana tahing. O ne a hlola a kgwaetse bottlolo ya letsina mokotlaneng wa dibuka tsa bobuelli. Leha ho le jwalo, o ne a ntse a ikakgetse ka setotsvana mosebetsing wa hae.

Alina yena o ne a le bohale ba tau. Bakudi ba ne ba mo tshaba hobane o ne a jajabetsa ka bohale. Boitshwaro bona ba hae bo ne bo mo kenya dikgathatsong. Le hoja Mookamedu a leka ho mo tshehetsa, a hamela letanteng.

Ha isa isa, nkongo Tsotang a ba fa pitsa, ba sitswa ka mafahla a mane, banana ba babedi le dikgaitse tsa bona!

Mosebetsi wa 1: (15)

Wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Lebitso la moithuti: _____

Kereite: _____

Letsatsi: _____

Dipotsos:

1. Selemo le Alina ba ne ba sebetsa mesebetsi ya bohlokwa haholo setjhabeng. Bolela mesebetsi eo ba neng ba e sebetsa. (2)
2. Ke eng e ileng ya etsa hore ho be teng kgohlano pakeng tsa Alina le Selemo lenyalong la bona? (1)
3. Qotsa polelo e bontshang hore ba ne ba qosana. (1)
4. Hlalosa boitshwaro bo sa kgahliseng bo ileng ba hlahella ho Selemo le Alina mesebetsing ya bona ka ho fapano ka lebaka la maemo a bona a ka lapeng? (2)
5. Ke mantswe afe polelong a botshang hore batho ba motse ba ne ba sa ba utlwele bohloko? (2)
6. Tshebediso ya pitsa e bontsha tjhadimo e jwang ya mopheti/mongodi wa tema tumelong ya hae? (2)
7. Hlalosa mohopolo wa sehlooho wa tema. (2)
8. Tshebediso ya mantswe a latelang ‘ho ikakgela ka setotswana ‘tahing’ le ‘mosebetsing’ e re senolela tshekamelo e jwang ka mongodi wa tema ee? (3)

MATSHWAO KAOFELA: [15]

EH: Lenane lena la dipotsos le se fuwe baithuti, ba fuwe feela pamhitshana eo ba arabelang ho yona.

Memorandamo

Mosebetsi wa 1: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Ela hloko:

- *Ha ho tshwauwa dikarabo tsa baithuti ho elwe hloko maikutlo a bona le tsela eo ba behang dintlha ka yona. Ho tadingwe haholo moeletlo, dikarabong tsa dipotso tse hlokang tlhaloso kapa karabo e teletsana. Baithuti ba ke ke ba beha dintlha jwalo ka nna le wena;*

- *Diphoso tsa puo le tsa mopeleto di se tshwauwe kapa baithuti ba se nehwe kotlo ka lebaka la tsona. (Hopola hore ha e le hantlentle mosebetsi ona ke wa molomo, e seng o ngolwang).*

1. Selemo ke mmuelli Alina ke mooki (2)
2. Ho hloka thari/Ho hloka bana. (1)
3. Ba ne ba supana ka menwana. (1)
4. Selemo o ne a nwa jwala ho feta tekano. Alina o ne a halefela bakudi sepetlele. (2)
5. ...mabitso a bona ho jelellwa ka ona malapeng. (2)
6. E bontsha hore mongodi o dumela ho setso/o dumela hore ditlhare tsa Sesotho di a sebetsa. (2)
7. Mohopolo wa sehlooho wa tema tiisetso/mamello e tswala katleho. (2)
8. Tshebediso ya mantswe ana e re bolella hore mongodi ha a tsepamise maikutlo haholo ntlheng ya botahwa ba Selemo mme o bile o a mo thoholetsa ka hore o sebetsa ka matla/ha a rate ho bona motho wa ntate phoso ho ya ho ile empa ha ho moo a buang ka botlenyana boo e bang Alina o kile a bo etsa. (3)

MATSHWAO KAOFELA: [15]

Mosebetsi wa 2: (50)

Mosebetsi o ngolwang: Moqoqo

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho sa moqoqo seo ba lokelang ho ngola ka sona.

POTSO:

Kgetha sehlooho kapa setshwantsho SE LE SENG, mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 300 ho isa ho a 350 (dikahare feela). Ebang o kgetha setshwantsho ngola o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao, mme o iqapele sehlooho sa hao. Hopola ho etsa moralo, ho boeletsa moqoqo wa hao le ho o hlaola diphoso pele o nehelana ka ona.

2.1	Seabo seo ke nang le sona setjhabeng sa heso.	[50]
2.2	Ke ile ka thaba haholo ha ke fumana kgau eo!	[50]
2.3	Kgetha lehlakore mme o ngole moqoqo ka sehlooho sena.	
2.4	Inthanete e tlie ka dintle ebile hape e tlie ka dimpe setjhabeng.	[50]

[50]

[Setshwantsho se qotsitswe makasineng ya SKYWAYS, Motsheanong Leq. 7]

Memorandamo

Mosebetsi wa 2: (50)

Mosebetsi o ngolwang: Moqoqo

Sesebediswa sa Tekanyetso:

1. Rubriki ya ho lekanyetsa moqoqo o ngolwang (e hoketswe leqepheng le latelang).

Ela hloko:

- Titjhere a sebedise Rubriki ya ho lekanyetsa moqoqo ha a lekanyetsa moqoqo wa moithuti ka mong;
- Matshwao a bontshwe qetellong ya mosebetsi wa moithuti mme ho sebediswe sekala sa ho tshwaya.
- Qetellong matshwao ohle a baithuti a kenngwe sesebedisweng sa ho rekota matshwao a semmuso (le sona se hoketswe tokomaneng ena).

Ntlha tsa bohlokwa pele o tshwaya:

- mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho SE LE SENG FEELA, mme
- mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa moqoqo wa hae.

2 MEMORANDAMO

Seabo seo ke nang le sona setjhabeng sa heso. Moqoqo wa phetelo (Narrative)

- Moqoqo ona wa phetelo o pheta pale ka diketsahalo tsa boiqapelo, empa tse kgolwehang tse ipapisitseng le sehlooho sena.
- Mohlahlobuwa a ngole ditaba tsa hae jwalo kaha eka di etsahetse ho yena.

2.2 Ke ile ka thaba haholo ha ke fumana kgau eo! Moqoqo o hlilosang (Descriptive)

Moqoqong o hlilosang, mongodi o hlalosa ho hong ho dumella mmadi ho itemohela sehlooho se hliloswang ka tsela e hlakileng jwalo ka yena (mongodi). Ho ka hlaloswa motho, ho hong kapa ketsahalo e nngwe e itseng.

2.3 Inthanete e tlile ka dintle ebile hape e tlile ka dimpe setjhabeng. Moqoqo wa kgang (Argumentative)

- Moqoqong wa kgang mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae. Ntlhakemo ya mongodi e lokela ho hlaka ka nako tsohle.

2.4 Setshwantsho

- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng le ha e le lefe kaha mongodi o ngola a itshetlehilwe hodima seo monahano wa hae o qholotswang ke setshwantsho;

SENOTLOLO BAKENG SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo le Setaele le Ho hlaola diphoso	15	PSH =
Sebopheho	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

MATSHWAO KAOFELA A MOSEBETSI ONA: 50

Mosebetsi wa 3: (25)

Mosebetsi o ngolwang: Tema ya Kgokahano

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa dipotso tseo ho tsona ba lokelang ho kgetha tema ya kgokahano e le nngwe, mme e mong le e mong a hlahise tema ya hae bakeng sa tekanyetso.

Disebediswa tsa Tekanyetso

1. Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano (e hoketswe leqepheng le latelang).

Keletso ho titjhere:

- *Mosebetsi ona wa tekanyetso ke wa tlhahlobo. Etsa tsohle ka tshwanelo mme maemo e be a laolwang ka tshwanelo jwalo feela ka ha ho etswa tlhahlobong;*
- *Baithuti ba be ba ile ba rutwa mefuta ena ya ditema pele ba ngola tekanyetso.*

Kgetha mme o ngole tema TSE PEDI tsa bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feel Hopola ho etsa moralo temeng e nngwe le e nngwe, mme o be o boele o lekole tema ya hao botjha

3.1 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI

Nako ya tlhahlobo tsa makgaolakgang e atametse, mme motswalle wa hao o robetse tjhesang. Mongolle lengolo o mo kgothatse.

3.2 KHOLOMO E YANG MAKASINENG WA SEKOLO

Ngolla mohlophisi wa lesedinyana la sekolo kholomo e itshetlehileng hodima leqeme l sekolong sa heno kaha le hlokomela hore ho na le dihlopha tse sa kang tsa rutwa thuto esale se qala.

3.3 OBITJHUARI

Moahisane wa hao o hlokahalletswe ke e mong wa leloko, mme o kopuwe ho ngola tsa bo eo. Ngola obitjhuari e felletseng ya tsa bophelo ba hae.

Memorandamo

Mosebetsi wa 3: (25)

Mosebetsi o ngolwang: Tema ya kgokahano (a kgethe e le nngwe)

Disebediswa tsa Tekanyetso:

1. Tema ya kgokahano ya moithuti (e kenngwe ka faeleng ya moithut mokgwaritso wa pele mmoho le mokgwaritso o phethetsweng).
2. Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano (e hoketswe latelang).

3.1 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI

- Aterese e nngwe; ke ya mongodi wa lengolo, mme e ngolwa ho tloha hodimo bohareng ho tloha letsohong le letshehadi ho leba letsohong le letona. Aterese ya ya ngollwang ha mofuteng ona wa lengolo;
- Aterese ya mongodi e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo, mm ka letsatsi la mohla lengolo le ngolwang;
- Ka mora mohla ho tlolwa mola, ebe ho tla tumediso. Tumediso yona e ngolwa ka t letshehadi, haufi feela le moo leqephe le qalang. Ha ho ngolwe letshwao la puo ka mora Ho boele ho tlolwe mola;
- Seratswana sa selelekela se ba sekgutshwanyane, mme se omela ditaba feela;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba pedi kapa ho feta, mm moo mongodi a nontshang taba ya hae;
- Qetelo ke e kgutshwanyane e phethelang ditaba. Ha ho hlokehe o ngole sefane kaha o mo tlwaetseng.

Dikahare tse lebelletsweng e ka ba tsena tse latelang:

Sepheo seo lengolo le ngolwang ka sona - tlhaloso (ho kgothatsa motswalle wa hao ya kulan ha e le moo ho se ho t la ngolwa);

- a hlalose mekgwa eo a tlang ho thusa motswalle ka teng hang tswa sepetlele,
- - a bontshe motswalle bohlakwa ba ho sa lahle tshepo ka nako
- mahlonoko e kang ena.

3.2 KHOLOMO E YANG MAKASINENG WA SEKOLO

Kholomo ya makasine ke karolwana makasineng eo mongodi e mong ya itseng a e sebedisa dinako tsohle ho ngola diketsahalo tse fapaneng ho yona.

Ithuse ka dintlha tse latelang bongoding bona:

Sebopheho:

- Sebedisa puo e bonolo eo babadi ba tla e utlwisisasang ha bonolo;
- Sehlooho sa hao se hohele;
- Kopa babadi ho romela ditlhahiso kapa diphehiso tsa bona;
- Hlahisa le aterese ya hao ya inthanete moo babadi ba ka romelang diphehiso tsa bona ka bongatangata, ho buisanwe haholo kholomong ya hao;
- O ka nna wa hlahisa senepe sa hao, jwalo kaha o le monga kholomo eo.

3.3 OBITJHUARI/TSA BOPHELO BA MOFU

Ena ke tema eo ho yona ho ngolwang ditaba tse amanang le mofu.

- Dikahare tse lebelletseng e ka ba tsena tse latelang;
- Mofu ke mang ke wa ha mang;
- Tlhaho ya hae, sebaka moo a hlahetseng teng; letsatsi la tswalo le selemo;
- Tsa kgolo ya mofu; dithuto; mosebetsi le lenyalo;
- Bao a ba siyang;
- Dithoko tsa seboko sa hae.

Ela hloko:

- Titjhere a sebedise Rubriki ya ho lekanyetsa tema ena ya tekanyetso h baithuti;
- Ho sebediswe sekala sa ho tshwaya, mme matshwao a moithuti a bontshwe qe
- Qetellong matshwao ohle a baithuti a kenngwe sesebedisweng sa ho rekota m sheet).

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopoho	15	DMS. =
Puo, Setaele le ho hlaola diphoso	10	PST =
Matshwao ohle	25	

MATSHWAO KAOFELA A MOSEBETSI ONA: 25

Mosebetsi wa 5 (10)

Mosebetsi wa molomo: Puo e sa hlophisiwang

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho kapa dihlooho tse fapaneng ho ya ka tlhophiso e entsw titjhere mme e mong le e mong o laelwa ho tshetleha puo ka sehlooho seo a se kge Titjhere a lemohe hore ha se setlamo hore baithuti ba etsiswe puo e sa hlophisiwang ka ka hodimo feela. Hona e mpa e le mohlala. Baithuti ba ka nna ba fuwa inthaviu kapa hodima sehlooho se itseng.

Disebediswa tsa Tekanyetso:

1. **Dihlooho** tsa ho lekanyetsa puo e sa hlophisiwang
2. Rubriki (ya ho lekanyetsa puo e sa hlophisiwang)
3. **Sesebediswa sa kabo ya matshwao** (bakeng sa moithuti ka mong).

Keletso ho titjhere:

- *titjhere a ka tsamaisa mosebetsi ona ka tsela ena:*
- *dihlooho di ngolwe dipampitshaneng mme di akgelwe ka lebokosaneng;*
- *moithuti a laelwe ho ikgethela pampitshana e le nngwe ka lebokosaneng, ya dula fatshe ho itokisetsa ho tla etsa nehelano ya hae;*
- *ebe moithuti o nehwa metsotso e 2-3 ho itokisetsa ho tla etsa nehelano;*
- *ebe moithuti eo o fuwa sebaka sa ho etsa nehelano (puo) – metsotso e 2 h e 3.*
- *titjhere o lekanyetsa nehelano ya moithuti ka mong a sebedisa Rubrik lekanyetsa puo e sa hlophisiwang (e hoketsweng leqepheng le latelang).*

Mehlala ya dihlooho tse ka sebediswang:

(E be dihlooho tse loketseng baithuti ba dilemo tsa bona, kereite eo ba leng ho yona, kgato mmoho le maemo a bophelo – a kang tsa phedisano, sebaka le tse ding.)

Titjhere a eketse dihlooho tse ka hodimo ka tse ding tsa hae, feela a hlokomele hore baithuti ba ka kgonang ho bua ka tsona. E se be tse hlokang ho battisia pele.

1. Mabaka a tlisang mehwanto e sa feleng naheng ya rona.
2. Ebe tshebediso ee e mpe ya dithethefatsi batjheng e ka fediswa jwang? Hlahisa puo eo ka yon ka ntlha ena.
3. Tshebediso ya diselefounu dikolong e na le molemo ho baithuti empa ka lehlakoreng le leng e mathata. Tshohla ka taba ena mme o fane ka tharollo e ka sebediswang dikolong.
4. Botle le bobo bo tliswang ke thekenoloji.
5. Sesosa sa paleho ya bana malapeng.
6. Ke eng seo baahi ba lokelang ho se etsa ho boloka metse ya bona e hlwekile.

Mosebetsi wa 8 (10) Mosebetsi Wa Molomo: Puo e hlophisitsweng*

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho ho ya itlhophisa le ho tla nehelana ka puo ka sona (hona ho etswa matsatsinyana pele ho letsatsi la tekanyetso), mme titjhere yena o ba l ekanyetsa ka bomong (dihlotshwana) ha ba ntse ba nehelana ka puo ya bona. **Dihlooho e ka ba tse latelang:**

1. Letsatsi la batjha la tokoloho.
2. Komello le tshireletso ya metsi.
3. Bohahlaudi.
4. Tekatekano mesebetsing.
5. Ho fetohafetoha ha maemo a lehodimo
6. Puo e ka itshetleha ka sehlooho se itseng ho tswa dithutong tse ding le tse ding!

Disebediswa tsa Tekanyetso:

1. Sesebediswa sa kabo ya matshwao (bakeng sa moithuti ka mong).
2. Rubriki (ya ho lekanyetsa puo e hlophisitsweng).

Ela hloko:

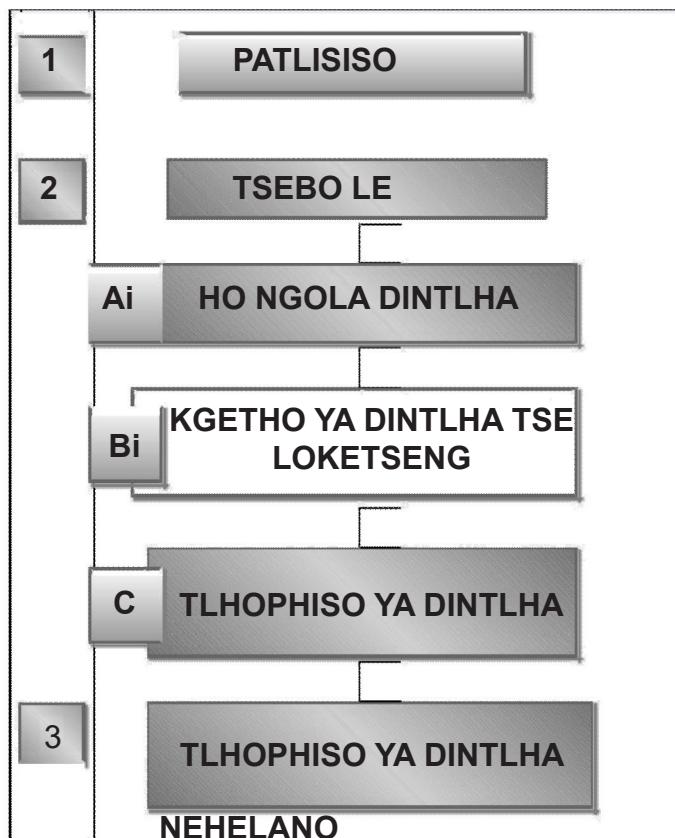
- Titjhere a sebedise Rubriki ha a abela baithuti matshwao mme a ipapisitse ka **tekanyetso** a yona ho tswa ho **sesebediswa sa kabo ya matshwao** se leqepheng | Ho sona ho boetse ho hlahisitswe makgetha a tekanyetso ho se nyalanya le rubriki. Ha sesebediswa sena se ka sebetsang ntle le Rubriki.

(Pele titjhere a qala, a ke a bale tlhaloso ena e maqepheng a latelang)

SEO RE LOKELANG HO SE TSEBA MABAPI LE MOSEBETSI ONA*

Mosebetsi ona wa molomo, wa puo e hlophisitsweng o fupere tsebo le bokgoni titjhere ka nngwe a lokelang ho di fadimehela. Titjhere a nnetefatse mme a be a leke ba hae ba fihelle **tsebo** le **bokgoni** tse qaquiswang mona pele a ka ba lekanyetsa.

Pele re qala ka mosebetsi ona ha re nahaneng ka ditlhokeho (requirements) tsa ona. K a lekole **makgetha a tekanyetso** (criteria) Rubriking e sebediswang bak mosebetsi ona e leng ana a latelang:

1. Dipatlisiso

- Mosebetsi wa puo e hlophisitsweng o itshetlehile hodima patlisiso; baithuti le matsoho hore ***ba bue ka seo ba se fupuditseng***. Ditaba tsa bona di it ***tlhahisolededing e fupuditsweng***.
- Ha titjhere a rala potso, a netefatse hore seo a laelang baithuti ho se etsa le matsoho) ***ho fuputsa pele***. Ba se ke ba bua ba sa ka ba fuputsa. Ditaba itshetlehe tlhahisolededing e fupuditsweng.
- Potso e ***qaqise ka tsela e hlakileng seo baithuti ba lokelang ho se f*** ka sona. Titjhere (potsong ya hae) a totobatse ***dintlha tseo patlisiso*** (ter lokelang ho itshetleha ka tsona. Ntlha ena e hlokolosi haholo hobane ntle l yo.

Mosebetsi ona wa puo e hlophisitsweng ke ho neha baithuti ***tsebo le bokgoni*** t

- o ***ho fuputsa tlhahisolededing***

Titjhere a ba nehe ***mehlodi*** eo ba lokelang ho e sebedisa. A etse bonnete ba ho dintlha ka tlhahisolededing eo ba lokelang ho e fuputsa di teng mohloding ka Mehlodi e ka ba dingolwa (dibuka,dikoranta, dimakasine) website (inhanete), ka bang le tsebo mabapi le se lokelang ho fuputswa. Haeba baithuti ba etsa in bona, titjhere a ba rute bokgoni bo loketseng ba inthaviu.

Titjhere a etse bonnete hore mehlodi eo baithuti ba lokelang ho e sebedisa, ***e a fum*** a be a ile a ya e hlwela pele a ka romela baithuti ho yona. Titjhere a nehe baithuti ts e hlokeheng bakeng sa ho etsa patlisiso ena. Baithuti ba se ke ba eletswa e se e entse diphoso.

- o ***ho ngola dinoutsu/dintlha (nakong ya patlisiso)***

Baithuti ba rutwe le ho tataiswa ho ngola dintlha (dinoutsu) tse bohlokwa kap ha ba ntse ba bala tlhahisolededing mehloding e kgethilweng. Botitjhere ba sebaka sena ho ruta le ho ntlaftsa bokgoni ba ho bala (*reading strategies*) b ***mehopolo ya sehlooho le mehopolo e tshehetsang ya sehlooho***. Baithuti ba h ba etsa kgutsufatso le ha ba ithuta.

Haeba ba etsa inthaviu, ba rutwe ho etsa moralo wa dipotso tse loketseng ts fumana seo ba se hlokang ho ya potso eo ba e filweng.

o ***kgetho ya dintlha tse loketseng***

Ha ba se ba qetile mohato o ka hodimo (ho ngola dintlha) jwale ba lokela ho di hlahlabe (ho kgetha le ho bapisa) ho bona hore na di ba neha tlhahisolese Ba qhelele ka thoko tlhahisoleseding eo ba sa e hlokeng, mme ba sale feela k tlhahisoleseding eo ba e hlokang.

o ***tlhophiso ya dintlha***

Ha ba se ba setse feela ka tlhahisoleseding eo ba e hlokang, jwale ba hloph tseo ka tatellano eo nehelano (*presentation*) e tla tsamaiswa ka yona, ho tloh ho isa eo ba tla phethela ka yona.

2. **Boikwetliso le Nehelano**

- jwale ba lokela ho ikwetlisa; moithuti a ka etsetsa baithutimmo le yena ne ba ka kopa ho mo thusa moo a etsang diphoso kapa a etse nehelano ya hae ka ntlong lapeng habo.
- ha ba se ba entse hona ho bolela hore jwale ba se ba le malala- a- laotswe; ti ka bonngwe kapa dihlotschwana ho tla etsa nehelano ya bona.

3. **Tekanyetso**

Titjhere a hopole hore mosebetsi ona o reretswe ho neha baithuti monyetla w ho ba neha tsebo le bokgoni (knowledge and skills) tse itshetlehileng patlisis ile a hhalosa ka botlalo tseo a di lebelletseng ho baithuti ba hae; tsebo le bok baithuti ba di bontshe (demonstrate) nakong ya nehelano le tekanyetso. Ho moithuti o lokela ho bontsha tsebo le bokgoni tse kang:

- tsebo ya ho sebedisa mehlodi e hlwailweng le ho e sebedisa hae
- bokgoni ba ho bokella tlhahisoleseding a sebedisa disebediswa kang ho kgwaritsa dinoutsu, ho sebedisa lethathamo la inthaviuwa motho, jj.)
- bokgoni ba ho kgetha (hlwaya) tlhahisoleseding e loketseng (re kapa potso e lokelang ho arajwa).
- bokgoni le tsebo ya ho hlophisa tlhahisoleseding eo a fupuditsen e sebedisa ho araba potso eo a e botsitsweng
- bokgoni ba ho bua kapa ho etsa nehelano ya molomo maem haholo moo ho nang le baamohedi ba ditaba.

Ha ho le jwalo, titjhere o lokela ho rala mosebetsi wa mofuta ona ka tsela e loketse ke keng a kgona ho etsa nehelano ya hae ntle le ho etsa patlisiso pele.

Mosebetsi wa 10 (10)

Sheba Moseb e tsi wa 8 bakeng sa tlhophiso le tsamaiso ya mos Puo e hlophisitsweng*

Dihlooho e ka ba tse latelang ho tlatsetsa ho tse mosebetsing wa 8:

1. **Botle le bobe ba bophatlalatsi.**
2. **Kgoholeho ya mobu.**
3. **Tokelo tsa botho**
4. **Meetlo ha e sa na kabelo mehleng ena.**
5. **Mabaka a ho tloha mahaeng ho ya ditoropong.**
6. **Seo ke batlang ho ithutela sona ka mora meteriki.**

SBA TASKS SESOTHO HL: GRADE 11

LENANEO LA TEKANYETSO YA SEMMUSO – KEREITE YA 1 SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

Kotara ya 1	Mosebetsi wa 1: (15)	Mosebetsi wa 2: (50)	Mosebetsi wa 3: (25)	Mosebetsi wa 4: (35)
	Wa molomo: Ho mammela ka kutwisiso Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Wa ho ngola: Moqoqo wa phetelo/ o halosang/o sa tshehetseng lehlakorelo tebisang maikutlo/ wa kgang. Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Wa ho ngola: Tema ya kgokahano* (mangolo a settwaedi/ semmuso, a kopo/ ttlebo/ kopo ya mosebetsi, jj) Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Wa molomo: Puo jwalo ka ha e sebediswa Tekokutiwisoso, Kgutsufatso Dibopeho tsa puo le ditwaelo (meiao) tsa tshebediso ya puo Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i> Memorandum
Kotara ya 2	Mosebetsi wa 5: (10)	Mosebetsi wa 6: (35)	Mosebetsi wa 7: (250)	
	*Mosebetsi ya molomo: Ho mammela bakeng sa kutwisiso (matshwao a 15) Puo e hlophisitsweng (matshwao a 10) Puo e sa hlophiswang (10)	Wa dingolwa: Dipotsa tse kgutshwane: (10) Potsa ya moqoqo (25) Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Memorandum, Dirubriki</i>	Tlhahlobot: ya bohareng ba selemo P. 1 (70): Puo P. 2 (80): Dingolwa P. 3 (100): Ho ngola Sesebediswa Tekanyetso: <i>Rubriki/Memorandum</i> x	
Kotara ya 3	Mosebetsi wa 8: (15)	Mosebetsi wa 9: (10)	Mosebetsi wa 10:	
	Wa molomo: Puo e hlophisitsweng. Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Teko ya 2: Dingolwa (matshwao a 35) Dipotsa tse kgutshwane (matshwao a 10) Moqoqo wa sengolwa (matshwao a 25) x	Teko ya 2: Dingolwa (matshwao a 35) Dipotsa tse kgutshwane (matshwao a 10) Moqoqo wa sengolwa (matshwao a 25) x	
Kotara ya 4	Mosebetsi wa 9 : (10)	Mosebetsi wa 11: (300)		
	*Mosebetsi wa molomo Ho mammela bakeng sa kutwisiso (matshwao a 15) Puo e hlophisitsweng (matshwao a 10) Puo e sa hlophiswang (matshwao a 15) x	Tlhahlobot: ya makgaolakgang: (matshwao a 300) Pampiri ya 1 – Puo jwalo ka ha e sebediswa (matshwao a 70) Pampiri ya 2 – Dingolwa (matshwao a 80) Pampiri ya 3 – Ho ngola [E ka ngolwa ka kgwedi ya Mphalane/ Pudungwana] (matshwao a 100) Pampiri ya 4 – Mesebetsi ya molomo (matshwao a 50) x		

Mesebetsi ya Tekanyetso ya kereiti ya 11

Mosebetsi wa 1 (15)

Mosebetsi wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Keletso ho titjhere:

- Mosebetsi ona o batla o fapane haholo le mosebetsi o tlwaelehileng wa mosebetsi wa ho mamela.
- bolella baithuti hore ba lokela ho boha tshwantshiso e itseng ya thelebishene kapa ho mamela ya seyalemoya kapa yona filimi; tshwantshiso ena ba ka e boha kapa ba e mamela malapeng a bona e le ho boloka nako. Titjhere a ka dumellana le baithuti hore bohole ba ka boha kapa ba mamela tshwantshiso efe ho latela maemo a fapaneng a bona a malapeng.
- ba hhalosetse hore ba lokela ho boha ka hloko kaha ba tla tlameha ho ngola tekolokakaretso ya tshwantshiso eo ba neng ba e bohile kapa ba e mametse ;
- pele baithuti ba ngola tekolobotjha, titjhere o tshwanelo ho ruta baithuti tsela e nepahetseng ya ho ngola tekolokakaretso. A ka ba fa le mehlala e mmalwa ya ditema tsa tekolokakaretso tse ngotsweng ho tswa dikoranteng le dimakasineng.
- Keletso ke ya ho fa baithuti mangolo a ba kopelang ho etsa mosebetsi oo wa lapeng e le hore ba tle ba fuwe monyetla o jwalo

4.12 TEKOLOKAKARETSO (Reviews)

Ke mofuta wa tema o kang kgutsufatso mme e hlahisa maikutlo a akaretsang a motho ka sengolwa, mosebetsi wa bonono, lebenkele leo ho jewang ho lona, papadi ya kalaneng kapa filimi.

Ha ho ngolwa mofuta ona wa tema ho ka tadingwa dintlha tsa sebopeho tse latelang:

- e ngolwa ho hlahi ntlhakemong ya mongodi, mme o sebedisa maemedi a motho wa pele kapa a mmui (a kang ‘ke le nna’);
- ntlhakemong ya hae mongodi a hlahise mahlakore ka bobedi, tse ntli le tse mpe tsa seo a neng a se bohile kapa a se mametse;
- hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgathe lejwale, makgethi le mantswe a utullang puo ya maikutlo (emotive language) ka tshwanelao, ka sepheo sa ho hlahisa mehopolo le maikutlo a ya ngolang. Sehalo se ka sebediswa bakeng sa ho beha leseding le ho thabisa baamohedi ba ditaba;
- ya ngolang tema ena o lokela ho tshehetsa ntlhakemo ya hae a itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshephalang;
- ho ka nna ha hlahiswa maikutlo mabapi le dintlha tsa setekgeniki tse jwalo ka kganya ya mabone le modumo;
- pheletsong ho hlahiswe maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolwang ka sona, mme le dikgothaletso (ditshisinyo) di ka kenyelletswa.

Ho na le mefuta e mmalwa ya tsa boikgopotso. Ha re tademeng ena e latelang:

4.12.2 Tsa boikgopotso ba difilimi kapa dipapadi tsa kalaneng

Sepheo ka kgutsufatso ena ke ho beha babadi leseding ka filimi le dipapadi tsa kalaneng tseo e leng hona di kenang setjhabeng. Ho ka hlahiswa tse latelang ha ho ngolwa boikgopotso bona:

- ya ngolang a ka rorisa a ba a seholla boikgopotsong bo le bong;
- ya ngolang a hlakise tseo a di boneng ka tshwanelo, mme a totobatse mehopolo ya hae;
- mehopolo yohle e lokela ho tshehetwa.

Ela hloko:

Ho mameleeng kapa ho boheng ha baithuti, ba lokela ho tsepamisa maikutlo dintlheng tsena tse latelang:

o Ho hlwaya le ho fumana moelelo wa puo e susumetsang, puo e fehlang maikutlo le e hlohleletsang, e

nang le leeme le tshekamelo, le e tadinang dintho ka lehlakore le le leng

o ho lemoha phapano dipakeng tsa hoo e leng ntlha le hoo e leng mohopolo feela

o ho bontsha kelohloko ya le ho fumana moelelo wa sehalo, lebelo le tshebediso ya puo

o ho arabela setaele, sehalo le rejistara mme o di hlahlobisia ka nepo

o ho utlwisia tlhahlamano e utlwahalang ya tlhahisoleseding (tsebo/lesedi)

o ho etsa dikahlolo mme o nehelane ka bopaki

o ho etsa dikakanyo mme o nohe/ lepe ditlamorao

o ho arabela tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, dibopeho le qapodiso.

MATSHWAO KAOFELA [15]

Mosebetsi wa 2: (50)

Mosebetsi o ngolwang: Moqoqo

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa seholoho sa moqoqo seo ba lokelang ho ya itlhophisetsa (ba fe potso matsatsinyana pele ba tla ngola) sona ka ho etsa patlisiso tse hlokehang.

Mosebetsi ona ha o ngollwe lapeng.

POTSO:

Kgetha seholoho kapa setshwantsho SE LE SENG, mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450 (dikahare feela). Ebang o kgetha setshwantsho ngola o itshetlehile ka mohopolo wa seholoho o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao, mme o iqapele seholoho sa hao. Hopola ho etsa moralo, ho boeletsa moqoqo wa hao le ho o hlaola diphoso pele o nehelana ka wona.

2.1 Mme Thuli Madonsela e bile mosireletsi wa setjhaba wa popota! Ngola o bontsha seabo seo a bileng le sona naheng ya Afrika Borwa.	[50]
2.2 Setumo se ka ntlafatsa maemo a bophelo ba batho empa se ka boela sa a sulafaletsa batho ba tummeng. Dumellana o boele o hanane le maikutlo ana.	[50]
2.3 Sekepele sa dilemo tse balletsweng kgolo ya dibapadi tsa bolo se atisa ho behelwa dilemong tse 30. Kaha Reneillwe Letsholonyane a se a le dilemo di 35 mme a fetile sekepele sena ka dilengwana, taba ena e malemeng a bohole ba nang le thahasello bolong. Ngola moqoqo wa kgang moo o bontshang hore ebe sekepele sena se na le toka kapa tjhe.	[50]

[50]

Memorandamo

Mosebetsi wa 2: (50)

Mosebetsi o ngolwang: Moqoqo

Disebediswa tsa Tekanyetso:

Ela hloko:

- Titjhere a sebedise Rubriki ya ho lekanyetsa moqoqo ha a lekanyetsa moqoqo wa mothuti ka mong;
- Qetellong matshwao ohle a baithuti a kenngwe sesebedisweng sa ho rekota matshwao a semmuso (le sona se hoketswe tokomaneng ena).

Ntlha tsa bohlokwa pele o tshwaya:

- mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho SE LE SENG FEELA, mme
- mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa moqoqo wa hae.

2.1 Mme Thuli Madonsela e bile mosireletsi wa setjhaba wa popota Moqoqo o tebisang maikutlo

Moqoqong wa boimamelo mongodi o nahanisia ntlha e itseng mme o nehelana ka maikutlo le mehopolo eo e leng ya hae. Mohlala, mongodi a ka nahanisia ka ditoro kapa ditabatabelo tsa hae.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo wa boimamelo:

- Moqoqo wa boimamelo o tla nka lehlakore.
- Maikutlo a bapala karolo ya bohlokwa.
- Karolo e kgolo ya moqoqo e ka ba ka tsela e hlilosang. Ditlhoso tsena e lokela ho ba tse hlakileng ka sepheo sa ho bopa/ho ntshetsa pele maikutlo a mongodi ho mobadi.
- Mehopolo/menahano/maikutlo a hlahiswang a lokela ho pepesa nnete mme a bontshe ho ba le seabo ha mongodi.

[50]

2.2 Setumo se ka ntlafatsa maemo a bophelo ba batho empa se ka boela sa a sulafaletsa batho ba tummeng. Moqoqo o sa kgetheng lehlakore (Discursive)

Mofuta ona wa moqoqo ha o nke lehlakore mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo a lekaneng mahlakoreng a mabedi a kgang. Mongodi o lekola mahlakore a fapaneng a sehlooho se hhaloswang ebe o nehelana ka dintlha tse hanyetsanang a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe. Mongodi a ka fihlela qeto e itseng pheletsong ya moqoqo, empa dintlha tse tshehetsang le tse kgahlanong di lokela ho lekalekana hantle le ho sekasekwa ka tekano ha ho ntse ho ngolwa moqoqo.

Mehlala ya dihlooho:

- Ngola moqoqo oo ho ona o nehelanang ka dintlha tse tshehetsang le tse hanyetsanang le sehlooho 'ho ntsha mpa'
- Baithuti ba lokela ho ba le bokgoni ba ho tseba ho ikgethela dingolwa tsa bona. Qoqa ka taba ena o tadimme mahlakore a mabedi a kgang.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo o sa tshehetseng lehlakore

- Mongodi a utlisise mme a tsebe le ho lekodisisa mahlakore a mabedi a taba a sa kgethe lehlakore mme a bontsha tsebo e phethahetseng.
- Moqoqo o lokela hore o se hlahise mehopolo e hlakileng, e nahantisweng hantle mme o se hloke leeme. Ho hlahiswe dipolelo tse otlolohileng, tse tsheheditweng ka mabaka le dintlha tse utlwahalang.
- Moqoqo o lokela hore o se be le maikutlo a nang le sekgahla, o kgodise ntle le ho susumeletsa lehlakoreng le itseng.
- Mongodi a ka nehelana ka sesupo feela sa maikutlo a hae ha a fihla [50] pheletsong ya moqoqo, le teng sena se etswe qetelong ya moqoqo.

2.3 Sekepele sa dilemo tse balletsweng kgolo ya dibapadi tsa bolo!. Moqoqo wa ngangisano (Argumentative)

Moqoqong wa kgang mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae. Ntlhakemo ya mongodi e lokela ho hlaka ka nako tsohle.

Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi lekang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo wa kgang:

- Qala moqoqo ka totobatsa ntlhakemo ya hao mabapi le sehlooho ka tsela e bontshang boiqapelo le ho hohela.
- Nehelana ka dintlha tse batsi tse tshehetsang ntlhakemo ya hao, mme o di tshehetse.
- Mongodi o kgetha lehlakore mme o tsepamisa dintlheng tse dumellanang kapa tse hanyetsanang le sehlooho.
- Moqoqong wa kgang o ka nka lehlakore mme mehopolo e matla e ka hlahiswa.
- Disebediswa tsa bonono tse fapaneng le mawa a tshusumetso di lokela ho sebediswa.
- Puo ya maikutlo e ka sebediswa mme e ka tshehetsa maikutlo, empa e sa

hlohlontshe ditsebe.

- Qetelo e lokela ho ba e matla, e hlake mme e be puo e kgodisang le ho totobatsa maikutlo a mongodi. [50]

2.4 Setshwantsho

- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng le ha e le lefe kaha mongodi o ngola a itshetlehole hodima seo monahano wa hae o qholotswang ke setshwantsho [50]

SENOTLOLO BAKENG SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopaho	30	DM =
Puo le Setaele le Ho hlaola diphoso	15	PSH =
Sebopaho	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

MATSHWAO KAOFELA A MOSEBETSI ONA :

50

Mosebetsi wa 3: (25)

Mosebetsi o ngolwang: Tema ya Kgokahano

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa dipotso tseo ho tsona ba lokelang ho kgetha tema ya kgokahano e le nngwe, mme e mong le e mong a hlahise tema ya hae bakeng sa tekanyetso.

Disebediswa tsa Tekanyetso

2. **Tema ya kgokahano** ya moithuti (e kenngwe ka faeleng) mme e na le mokgwaritso wa pele mmoho le mokgwaritso o phethetsweng (ho latela tshebetso ya ho ngola).
3. Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano (e hoketswe leqepheng le latelang).

Keletso ho titjhere:

- Etsa tsople ka tshwanelo mme maemo e be a laolwang ka tshwanelo jwalo feela ka ha ho etswa tlhahlobong;
- Baithuti ba be ba ile ba rutwa mefuta ena ya ditema pele ba ngola tekanyetso.

POTSO:

Kgetha mme o ngole tema ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo temeng, mme o be o boele o lekole tema ya hao botjha ho hlaola diphoso.

3.1 LENGOLO LA SEMMUSO LE YANG BAPHATLALATSING

Ngolla mohlophisi wa lesedinyana la BUANG mme o ntshe maikutlo ka ditaba tse etsahetseng sekolong sa hao tseo lesedinyana lena le di phatlaladitseng di sa nepahala ka ho phethahala. (25)

3.2 TEKOLOKAKARETSO YA RESETJHURENTE

O ne o etetse resetjhurenteng e sa tswa bulwa motseng wa heno. Ngola tekolokakaretso ka maemo a resetjhurente eo. [25]

3.3 RAPOROTO/TLALEHO

O moetapele wa baithuti sekolong sa heno. Ditlhhotshwana tse pedi tsa merabe e fapaneng ba ile ba lwana motsheare ka nako ya kgefutso. Ngola raporoto ka ketsahalo eo. [25]

Memorandamo: Mosebetsi wa 3: (25)

Mosebetsi o ngolwang: Tema ya kgokahano (a kgethe e le nngwe)

Disebediswa tsa Tekanyetso:

- Tema ya kgokahano ya moithuti (e kenngwe ka faeleng ya moithuti) mme e be le mokgwaritso wa pele mmoho le mokgwaritso o phethetsweng.
- Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano (e hoketswe leqepheng le latelang).

3.1 LENGOLO LA SEMMUSO LE YANG BAPHATLALATSING [25]

- Lena ke lengolo la semmuso le yang ho mohlophisi wa koranta leo ho lona o

hlahisang maikutlo a hao mabapi le taba e itseng, mohlomong e ntseng e o kgathatsa. Mona o hlahisa taba ya hao ka mantswe a matla haholo, e le ha o habile ho susumetsa babadi ho dumellana le wena ka taba eo.

- Hopola tse latelang ha o ngola lengolo la mofuta ona:
- Sebopheho
- Aterese ya mongodi le ya ngollwang di ngolla feela jwalo ka lengolong la semmuso.
- Tumediso e ngolwe feela e le ‘Monghadi/ Mofumahadi/ Mofumahatsana’. “...ya ratehang” e se ngolwe”.

- Ka mora tumediso ho tlolwa mola, ebe ho ngolwa mola wa sehlooho, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, mme o sehelwe mola.
- Qetelong mongodi a ka nna a sebedisa lebitso la boikgakanyo; (mohlala, Ya kgathatsehileng). Empa o tlamehile ho fana ka lebitso la hae la nnete le aterese ya hae bakeng sa tshireletso ya bohlophisi ba koranta/ makasine.
- Lebitso la mongodi le ka hlaha hodimo atereseng ya mongodi, kapa la ba ka tlaa lebitso la boikgakanyo, tlase qetellong ya lengolo.

Dikahare tse lebelletsweng e ka ba tsena tse latelang:

- Sepheo seo lengolo le ngolwang ka sona ke ho hlakisa moo ho nang le diphoso tse entsweng phatlalatsong ya ditaba tsa sekolo sa hae ka lesedinyana
- a mo kope ho lokisa phoso eo e entsweng.

3.2 TEKOLOKAKARETSO YA RESETJHURENTE

Mongodi wa tekolokakaretso ya sebaka sa ho jela o lebeletswe hore a nehelane ka mohopolo wa hae. Hangata ya ngolang mofuta ona wa tema ke sephehi se hlwahlwa kapa setsebi sa tsa dijo mme a ka *rориса* a ba a *seholla* boikgopotsong bo le bong.

Sebopoho sa **boikgopotso ba dibaka tsa ho jela** ka kakaretso se kenyelletsa:

- Selelekela, moo a hlasisang boikgopotso boo a tla tsepamisa maikutlo a hae ho bona. Selelekela se ba sekutshwane haholo.
- O hlasisa batho ba atisang ho etela sebakeng sena, kapa bao sebaka sena se tobileng ho ba sebeletsa ka bobatsi (mohlala e ka toba batho bohole, kapa malndia, maltali, jj)
- Bonono le bokgabo ba sebaka sena; hona ho kenyelletsa tjhebahalo kapa popeho ya tulo, tjhebahalo ya tikolohoo eo se leng ho yona, sebaka sa ho emisa makoloi le tshireletso;
- Tlhaloso e phethahetseng ya dijo (*menu*) – mefuta, dijo tsa tsatsi ka leng, boleng ba dijo le tefello ya tsona;
- Ka kakaretso, moahlodi (mongodi) o tadinama le *dintlhа ka mahlakore a fapaneng a dijо mmoho le sona sebaka sa ho jela;*

[50]

3.3 RAPOROTO/TLALEHO

Raporoto e ngolwa ka mora diphuputso tse ileng tsa etswa, kapa ha ho tlalehwaa ka ketsahalo e itseng e ileng ya bonwa ka mahlo, k.h.r. o le paki ya se ileng sa etsahala, mohlala, ntlo ha e tjha, makoloi a thulana, moithuti a lemala sekolong, jj. Maemo a bophelo ao ho tlalehwang ka wona ke a batsi haholo. Raporoto e lokela ho ba kgutshwane, empa e fupare dintlhа kaofela. Hlahisa dintlhа tsa bohlokwa feela. Sehalo e be se loketseng bongodi ba semmuso. Ho ka latelwa mehato ena e mehlano:

- Etsa diphuputso ka bottlalo tsa taba eo o shebaneng le yona;
- Bokelletsa tlhahisoleseding;
- Manolla le ho sekaseka tlhahisoleseding eo o e bokelleditseng;
- Etsa ditlhahiso le ditshisinyo;
- kgwaritsa le ho ngola raporoto ka bottlalo

Sebopoho sa Raporoto/Tlaleho

Dihloohwana tse ka sebediswang ho ngola raporoto e ka ba tse latelang:

- Motho kapa batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona;
- Sehlooho sa Raporoto;
- Ditaba kapa dintlhha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona (Thomo);
- Mokgwa wa tshebetso;
- Diphumano
- Diqeto;
- Ditlhahiso/ Ditshisinyo
- Mohla le mosaeno

[50]

MOSEBETSI WA 5: MOSEBETSI WA MOLOMO (Matshwao 10/15)

Puo e sa hlophiswaeng

Titjhere o fa baithuti sehlooho se mabapi le mehwanto ya bodulong moo hangata batho ba lemalang, ba bolawang, dithepa tsa batho di tjheswang le tshenyo e ngata feela e bakwang ke baipelaetsi mabapi le ditshebelelso tse siyo kapa tse fokolang tsa mmuso. Titjhere a ka ba thusa ka hore a sebedise ditshwantsho tse ngata tse mabapi le mehwanto e fapaneng mme a fane ka metsotsvana e mmalwa ya ho itlhophya le ho buisana.

- Baithuti ba ngangisana ka ntlha ya hore na ho bohlokwa hore baahi ba senye thepa le hona ho ntshana dikotsi ha ba Iwanelo ditokelo tsa bona. Baithuti ba arolwa dihlotshwana tse pedi tse tla qothisana lehlokwa. Sehlopha se seng ke se tshehetsang lehlakore la batho ba reng ho nepahetse ha se seng se hanyetsana le ntlhakemo eo.

(25)

MOSEBETSI WA 8: MOSEBETSI WA MOLOMO

(Matshwao 10)

Puo e hlophisitsweng

Titjhere a ka fa baithuti sona sehlooho se neng se sebediswa bakeng sa puo e sa hlophiswang ebe o re ba ilo etsa dipatliso mabapi le sona ho tswa makaleng a fapaneng a ba amehang ntlheng ya ho fana ka ditshebeletso setjhabeng. Makala ao a ka kenyeltsa ba ha mmasepala, makhanselara, ditho tsa sedika tse sebetsang le makhanselara, baemedi ba baahi. Setjhabeng ka kakaretso, dikolong, ba dipalangwang, bahiri mesebetsing.

Ditaelo

- (a) Titjhere o fa baithuti nako eo ba dumellanang ka yona ya ho ya etsa diphuputso le boitlhophiso.
(b) Ha baithuti ba se ba le malalaalaotswe ka dipatliso tsa bona, ba tla ba le seabo dipuisanong tsa dipanele, moo moithuti ka mong a tla emela mokga oo a neng a entse diphuputso ho ona.

(25)

SEO RE LOKELANG HO SE TSEBA MABAPI LE MOSEBETSI ONA*

Mosebetsi ona wa molomo, wa **puo e hlophisitsweng** o fupere tsebo le bokgoni tse ngatanyana tseo titjhere ka nngwe a lokelang ho di fadimehela. Titjhere a nnetefatse mme a be a leke ka matla hore baithuti ba hae ba fihelle **tsebo le bokgoni** tse qaqiswang mona pele a ka ba lekanyetsa.

1. Patlisiso

- Mosebetsi wa puo e hlophisitsweng o itshetlehile hodima patlisiso; baithuti ba tlameha maoto le matsoho hore **ba bue ka seo ba se fupuditseng**. Ditaba tsa bona di itshetlehe hodima **tlhahisolededing e fupuditsweng**.
- Ha titjhere a rala potso, a nnetefatse hore seo a laelang baithuti ho se etsa se ba llama (maoto le matsoho) **ho fuputsa pele**. Ba se ke ba bua ba sa ka ba fuputsa. Ditaba tseo ba di buang di itshetlehe tlhahisolededing e fupuditsweng.

- Potso e **qaqise ka tsela e hlakileng seo baithuti ba lokelang ho se fuputsa** le ho tla bua ka sona. Titjhere (potsong ya hae) a totobatse **dintlha tseo patlisiso** (*terms of reference*) e lokelang ho itshetleha ka tsona. Ntlha ena e hlokolosi haholo hobane ntle le yona patlisiso ha e yo.
- Mosebetsi ona wa puo e hlophisitsweng ke ho neha baithuti **tsebo** le **bokgoni** tse hlokehang:

o ho fuputsa tlhahisoleseding

Titjhere a ba nehe **mehlodi** eo ba lokelang ho e sebedisa. A etse bonneta ba hore dintlha ka tlhahisoleseding eo ba lokelang ho e fuputsa di teng mohloding kapa mehloding eo. . Mehlodi e ka ba dingolwa (dibuka, dikoranta, dimakasine) website (inhanete), ditsebi kapa batho ba ka bang le tsebo mabapi le se lokelang ho fuputswa. Haeba baithuti ba etsa inthaviu phuputsong ya bona, titjhere a ba rute bokgoni bo loketseng ba inthaviu.

Titjhere a etse bonneta ba hore mehlodi eo baithuti ba lokelang ho e sebedisa, **e a fumaneha**; le yena titjhere a be a ile a ya e hlwela pele a ka romela baithuti ho yona. Titjhere a nehe baithuti tshehetso le tataiso yohle e hlokehang bakeng sa ho etsa patlisiso ena. *Baithuti ba se ke ba eletswa e se e le ka morao, ba se ba entse diphoso*

o ho ngola dinoutshu/dintlha (nakong ya patlisiso)

Baithuti ba rutwe le ho tataiswa ho ngola dintlha (dinoutsu) tse bohlokwa kapa tse ka sehloohong ha ba ntse ba bala tlhahisoleseding mehloding e kgethilweng. Botitjhere ba ka boela ba sebedisa sebaka sena ho ruta le ho ntlafatsa bokgoni ba ho bala (*reading strategies*) ba baithuti; *ho hlwaya mehopolo ya sehlooho le mehopolo e tshehetsang ya sehlooho*. Baithuti ba hloka bokgoni bona ha ba etsa kgutsufatso le ha ba ithuta.

Haeba ba etsa inthaviu, ba rutwe ho etsa moralo wa dipotso tse loketseng tse tla ba thusa ho fumana seo ba se hlokang ho ya ka potso eo ba e filweng.

o kgetho ya dintlha tse loketseng

Ha ba se ba qetile mohato o ka hodimo (ho ngola dintlha) jwale ba lokela ho di lekola ka hloko; ba di hlahlabe (ho kgetha le ho bapisa) ho bona hore na di ba neha tlhahisoleseding eo ba e hlokang. Ba qhelele ka thoko tlhahisoleseding eo ba sa e hlokeng, mme ba sale feela ka dintlha kapa tlhahisoleseding eo ba e hlokang.

o tlhophiso ya dintlha

Ha ba se ba setse feela ka tlhahisoleseding eo ba e hlokang, jwale ba e hlophise (*ordering*) dintlha tseo ka tatellano eo nehelano (*presentation*) e tla tsamaiswa ka yona, ho tloha ntlheng e qalang ho isa eo ba tla phethela ka yona.

1. Nehelano

- ha baithuti ba se ba hlophisitse dintlha tsa bona ho bolela hore ba se ba batla ba loketse ho ka nehelana ka puo ya bona ya molomo hodima seo ba se fupuditseng, empa
- jwale ba lokela ho ikwetlisa; moithuti a ka etsetsa baithutimmoho le yena nehelano ya hae mme ba ka kopa ho mo thusa moo a etsang diphoso kapa a etse nehelano ya hae a itadimile seiponeng ka ntlong lapeng habo. a le boemong ba hore ba se ba ka etsa nehelano ya bona ya molomo;
- ha ba se ba entse hona ho bolela hore jwale ba se ba le malala- a- laotswe; titjhere a ka ba thonya ka bonngwe kapa dihlotschwana ho tla etsa nehelano ya bona.

2. Tekanyetso

Titjhere a hopole hore mosebetsi ona o reretswe ho neha baithuti monyetla wa ho etsa patlisiso le ho ba neha tsebo le bokgoni (knowledge and skills) tse itshetlehileng patlisisong. Titjhere a be a ile a hlalosa ka botlalo tseo a di lebelletseng ho baithuti ba hae; tsebo le bokgoni tseo a batlang baithuti ba di bontshe (demonstrate) nakong ya nehelano le tekanyetso. Ho etsa mohlala re ka re moithuti o lokela ho bontsha tsebo le bokgoni, hara tsona tse kang:

- *tsebo ya ho sebedisa mehlodi e hlwailweng le ho sebedisa ha a etsa patlisiso ya hae*
- *bokgoni ba ho bokella tlhahisolededing a sebedisa disebediswa tse loketseng (tsé kang ho kgwaritsa dinoutshu, ho sebedisa questionaire haeba a inthaviwa motho, jj.)*
- *bokgoni ba ho kgetha (hlwaya) tlhahisolededing e loketseng (relevant) mosebetsi kapa potso e lokelang ho arajwa.*
- *Bokgoni le tsebo ya ho hlophysa tlhahisolededing eo a fupuditseng le ho e bopa a bile a e sebedisa ho araba potso eo a e botsitsweng*
- *bokgoni ba ho bua kapa ho etsa nehelano ya molomo maemong a loketseng, haholo moo ho nang le baamohedi ba ditaba.*

Ha ho le jwalo, titjhere o lokela ho rala mosebetsi wa mofuta ona ka tsela e loketseng; eo moithuti a ke keng a kcona ho etsa nehelano ya hae ntle le ho etsa patlisiso pele; titjhere a rale potso ka tsela eo moithuti a ke keng a e araba habobe haeba a sa ka a etsa patlisiso e hlokehang.

Mesebetsi ya Tekanyetso ya ka hare ya Kereiti ya 12

LENANEO LA TEKANYETSO YA SEMMUSSO – KEREITE YA 12 SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

3.

Kotara ya 1	Mosebetsi wa 1: (15)	Mosebetsi wa 2: (50)	Mosebetsi wa 3: (25)	Mosebetsi wa 4: (35)	Mosebetsi wa 5: (35)
Matshwao ohle a kotara ke 135	Wa molomo: Ho mamea ka kutwisiso	Wa ho ngola: Moqoqo wa phetelo/ o halosang/o sa tshehetseng lehlakore/o tebisang maikutto/ wa kgang.	Wa ho ngola: Tema ya kgokahano* (mangolo a setiwaedi/ semmuso, a kopo/ tlettelo/ kopo ya mosebetsi, jj)	Wa molomo: Puo e hlophisitsweng*	Teko ya 1: Tekokuthwisiso (10); Kgutsufatso (10); Dibopeho tsa puo le tshebediso ya puo (15)
A fotolelwe ho 100	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Memorandamo Mosebetsi</i>
Kotara ya 2	Mosebetsi wa 6: (15)	Mosebetsi wa 7: (35)	Wa molomo: Puo e sa hlophiswang.	wa 8: (250)	Tlhahlobo: ya bohareng ba selemo P. 1 (70): Puo P. 2 (80): Dingolwa P. 3 (100): Ho ngola
Matshwao ohle a kotara ke 300	Wa dingolwa: Dipotsotse kgutshwane: (10) Potso ya moqoqo (25)	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>	x	x	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki/</i> <i>Memorandamo</i>
A fotolelwe ho 100	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Memorandamo,</i> <i>Dirubriki</i>				Mosebetsi wa 10: (250)
Kotara ya 3	Mosebetsi wa 9: (10)				Tlhahlobo: ya sekamakgao- lakgang P. 1 (70): Puo P. 2 (80): Dingolwa P. 3 (100): Ho ngola
Matshwao ohle a kotara ke 260	Wa molomo: Puo e hlophisitsweng.		x	x	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki/ Memorandamo</i>
A fotolelwe ho 100	Sesebediswa sa Tekanyetso: <i>Rubriki</i>		x	x	
Kotara ya 4				x	x

- * Mesebetsi ya Molomo: Baithuti ba etse bonyane mosebetsi **o le mong** wa HO MAMELA bakeng sa kutlwisiso, **e mmedi** ya *PUO E HLOPHISITSWENG* le **o le mong** wa puo **e sa** hlophiswang selemong.
- * **Ditema tsa kgokahano:** Mangolo a setlwaedi/mangolo a semmuso (la kopo/ ttlebo/ kopo ya mosebetsi/la kgwebo/ la teboho/ la thoholetso/ la kutlwelobohloko) /mangolo a yang ho boradikoranta a semmuso le ao e seng a semmuso/ tokomane ya boitsebiso le diphihlello (e tsamaye mmoho le lengolo la tlhaloso)/ nalane ya bophelo ba mofu/ lenanetsamaiso le metsotso ya kopano (di botswe di le mmoho)/ raporoto/ tekolokakaretso / atikele e yang dikorante ng/ atikele ya makasine / pao/ puisano/ inthaviu.
- ** **Teko ya 1** e ka hlophiswa tlasa palohohle ya **matshwao a 35** kapa, ha e ka ba matshwao a fetang ana, qetellong matshwao a lokela ho fetolelwahoa 35. Ho sisinngwa hore ho lekanyetswe Tekokutlwisiso, Kgutsufatso le Dibopeho tsa pao le tshebediso ya pao; empa leha ho le jwalo matitjhere a na le bolokolohi mme a kgothalletswa ho kenyelletsa motswako wa dikarolo tse ka lokelang ho lekanyetswa, ho dumellana le moralo wa sekolo (lenaneo la diteko, kabu ya nako, jj.). Lenaneong la Tekanyetsko teko e se botjwe ke ditekonyana tse nyenyanne tse mmalwa. Teko ka nngwe e thehwe hodima dikhahare tse toma, tse mothamonyana mme ebe e tla ngolwa nakong ya metsotso e 45 - 60; hape e kenyelletse dikgato tsa boiphihlello tse fapaneng tseo dipampiri tsa Ditlhahlolo di hlophiswang ho ya ka tsona.
- *** **Tlhahlolo ya bohareng ba selemo le ya sekamakgaolakgang:** Kereiteng ya 12 mosebetsi o mong wa Kotara ya 2 le/ kapa kotareng ya 3 e be tlhahlolo ya ka hare sekolong. Maemong ao e leng hore ho ngolwa tlhahlolo ya ka hare sekolong e le nngwe feela ho tse pedi tsena Kereiteng ya 12, ho ngolwe teko mafelong a kotara sebakeng sa tlhahlolo e nngwe e sa ngolweng (Mosebetsi wa 8 le wa 10).

4. Mesebetsi ya Tekanyetsso

Titjhere e mong le e mong o lokela ho ba le faele eo ka hare ho yona a lokelang ho boloka mesebetsi ya tekanyetsso ya semmuso. Ho elwe hloko hore molao o re tlama hore titjhere e mong le e mong a be le **faele ya titjhere** (teacher file) eo bopaki ba tekanyetsso bo lokelang ho bolokwa ho yona. Mesebetsi ya tekanyetsso e lokela ho bolokwa ka faeleng ya titjhere ka tlhahlamano eo e hlahisitsweng ka yona lenaneong la tekanyetsso le leqepheng la botshelela le hodimo.

Mosebetsi o mong le o mong o lokela ho ba le **tlhaloso ya mosebetsi** kapa **potso** e hlakileng e qaquisetsang baithuti seo ba lokelang ho se etsa. Potso e jwalo e ikamahanye ka ho phethahala le **ditihokeho tsa tekanyetsso** jwalo ka ha di hlahiswaditokomaneng tse kang *Setamente sa Leano la Kharikhulamo le Tekanyetsso* (SLKT) le *Tataiso e mabapi le Dipampiri tsa Tlhahlolo* (Exam Guidelines). Re ka re feela (ka bokgutshwane) potso e tsepame hodima **makgetha a tekanyetsso**. Botitjhere ba ele hloko hore makgetha a tekanyetsso a qaqlisa **tsebo le bokgoni** tseo re lokelang ho di lekanyetsa (ha e le hantlentle ke tsona tseo re lokelang ho di toboketsa ha re ntse re ba ruta ka mehla).

Ho feta moo titjhere a ngole lenane la **disebediswa tsa tekanyetsso** tseo a tlang ho di sebedisa ha a lekanyetsa. Disebediswa tsa tekanyetsso di ka kenyelletsa **potso** kapa *lenane la dipotso, tataiso ya ho tshwaya* e kenyeditseng *lenane la dikarabo tse lebeletsweng kapa memorandamo mmoho le tubriki*.

Kaha ditokomane tsa leano la tekanyetsso ha di qaqlise hantle hore bopaki bo lokelang ho bolokwa ke bofe ha ho lekanyetswa mesebetsi ya molomo (diorale), botitjhere ba eletswa hore ba etse ka hohleohohle ho boloka bopaki ba tekanyetsso boo ba kgonang ho bo bokella. Seo re thusang ka sona maemong ana ke ho nehelana ka **Sesebediswa sa kabu ya matshwao** se lokelang ho kenngwa pokellong ya bopaki ba tekanyetsso ya moithuti kapa faeleng ya hae.

Elang hloko hore sesebediswa sena sa kabo ya matshwao ha se sebediswe ha ho lekanyetswa Mosebetsi wa 1 (wa ho lekanyetsa ho mamela ka kutlwisiso) hobane mona re sebedisa pampitshana eo moithuti a ileng a arabela (ngolla) ho yona e le bopaki ba tekanyetso.

Jwale ho latela mesebetsi ya tekanyetso ya semmuso eo dikolo tsohle di lokelang ho e etsa e le jwalo ka ha e hlahisitswe tokomaneng ena.

Re qala mona ka Mosebetsi wa 1 o motjha, wa **Ho mamela ka kutlwisiso** o itshetlehileng sehloohong se reng ‘**Setulo sa borena ba Tlokweng**’. Re kenyededitse le wane wa selemo se fetileng wa ‘**Mmanthatisi**’ hobane ke mosebetsi o motle haholo. Ha re rate ha o ka lahleha feela tjena. Sekolo se ka ikgethela oo se ratang ho o etsa. Ona wa bobedi wa Setulo sa borena ba Tlokweng o batla o le thatanyana ho feta wa Mmanthisi. Tjhe kgetho ke ya sekolo. Sekolo se sebedise o le mong feela.

Mesebetsi ya tekanyetso ya kereiti ya 12 Mosebetsi wa 1 (15)

Mosebetsi wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Keletso ho titjhere:

Hlalosetsa baithuti hore mosebetsi o tla etswa ka tsela e jwang.

- bolella baithuti hore ba lokela ho itlhophisetsa mosebetsi ona ka ho ba le buka le pene bakeng sa ho nka dinoutsu;
- ba hlalosetse hore ba lokela ho mamela ka tlhoko kaha dipotso tsohle di tla be di itshetlehile ho seo ba tlang ho se mamela;

Tsela ya tshebetso

Ba hlalosetse hore o tla ba balla tema makgetlo a mabedi;

- lekgetlo la pele ba mamela feela ha ba nke dinoutsu;
- kamora ho ba balla tema lekgetlo la pele ba balle dipotso ba ntse ba mametse feela;
- Netefatsa hore dipotso le ditlhoko tsa dipotso di utlwisiswa ke baithuti bohle.
- jwale ba balle tema lekgetlo la bobedi mme kgetlong lena ba lokela ho nka dinoutsu.

Ba nehe leqephe la dipotso leo ba tlang ho arabela ho lona.

Baithuti ba nehelana ka mosebetsi wa bona hore o tle o o tshwaye.

ELA HLOKO:

- Tshwaya mosebetsi ona ka Memorandamo oo o o filweng.
- Ba lokela ho araba dipotso ka nako e loketseng – ba se nehwe nako e telele ho feta tekano.
- Ho kentswe rubriki hore le tle le tsebe ho bapisa dipotso le makgetha a tekanyetso a hlahisitsweng moo rubriking.

Mosebetsi wa 1: (15)

Wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Tema ya molomo

Afrika Borwa e na le matamo a mangata a bolokang metsi kahoo ebile e na le mekgwa ya ho tsamaisa metsi ho tswa pokellong e nngwe ho isa ho e nngwe. Metsi a ka tsamaiswa ka dipompo, dipeipi le dikanale ho ya kgakeletsong e nngwe. Gauteng e fepelwa ka metsi a tswang Letamong la Vaal le kenyelletsang Noka ya Vaal, Noka ya Wilge le diphula tsa tsona tsohle. Letamo la Vaal le boetse le fumana Metsi a Dihlaba a tleng ka porojeke ya Lesotho e leng Lesotho Highlands Water Project, e fumanang metsi ho tswa dithabeng tsa Lesotho, le Thukela-Vaal Water Transfer Scheme, e fumanang metsi ho tswa Kwa-Zulu Natal e be e a qhalla pokellong ya Letamo la Vaal ha a hlokeha.

Ho ya ka Lefapha la Ditaba tsa Metsi le Tikoloho, tlhokeho ya metsi e tliro feta phepelo e teng mona Afrika Borwa ho tloha ka selemo sa 2013 ho fihla lemong sa 2025. Afrika Borwa e ke ke ya kcona ho aha matamo a mangata a ho boloka metsi kaha a ja tjhelete e ngata haholo. Kahoo metsi a bohlokwa haholo mme re lokela ho a baballa haholo. Palo ya baahi e ntse e eketseha mona Afrika Borwa mme le tlhokeho ya metsi e nyoloha haholo.

Tshebediso ya metsi mona Afrika Borwa e ka bontshwa ka mokgwa ona ka diperesente:

Tlhokeho ya metsi bakeng sa ditlhoko tse fapaneng:

Tlhokeho bakeng sa Peresente

Temo (ho kenyelletsa le ho nosetsa)	60%
Tikoloho	18%
Toropo le Lelapa	11.5%
Ho Rafa le Indasteri	10.5%

(Mohlodi: Nature Divided Land Degradation in South Africa, Ashwell, A & Hoffman, T, 2001)

Tshebediso ya metsi malapeng:

Malapa a kuno Malapa a kuno e e tlase mahareng le a e hodimo

Tlhokeho	Malapa a kuno	Malapa a kuno e e tlase mahareng le a e hodimo
Matlwana	13%	37%
Dibata le dishawara	19%	32%
Motjhini wa ho hlatswa	N/A	17%
Ho hlatswa dijana ho hlatswa diaparo le ho nwa	8%	14%
Malapa a nang le Ditshingwana	46%	54%

(Mohlodi: Water – How is it used at home, HE Jacobs, LC Geustyn and BF Loubser, 2005)

Bothata bo bong bo teng ke ba boleng ba metsi. Metsi a lokela ho hlweka bakeng sa ho nowa ke batho. Ka lebaka la keketseho ya tshilafatso ya metsi, boleng ba metsi bo sengwa ke dintho tsohle tse lahlelwang ka hara dinoka tse kang makotikoti, diphooftolo tse shweleng tse lahlelwang dinokeng, dikgwerekwere tse tswang difemeng le matlwaneng a sa sebetseng hantle.

Mosebetsi wa 1: (15)

Wa molomo: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Lebitso la moithuti: _____

Kereite: _____ Letsatsi: _____

Dipotso:

1. Bolela mekgwa e mmedi eo metsi a ka tsamaiswang ka wona ho tswa mohloding o mong ho ya ho o mong? (2)
2. Bolela hore ke porojeke efe ya Lesotho e thusang Afrika Borwa ka metsi? (1)
3. Bontsha kabo ya metsi a sebediswang bakeng sa ditlhoko tse fapaneng ka sebopeho sa kerafo? (3)
4. Hlalosa hore ke ka lebaka la eng ha keketseho ya batho e na le kgahlamelo e kgolo tlhokehong ya metsi? (2)
5. Ha o bapisa tshebediso ya metsi pakeng tsa malapa a kuno e tlase le malapa a kuno e mahareng le e hodimo, hobaneng e hlahisitswe kamoo e leng kateng ntlheng ya tshebediso ya motjhini wa ho hlatswa. (2)
6. Tshilafatso ya metsi e ama maphelelo a batho ka tsela e jwang? (2)
7. Ebe ho na le molemo oo Aforika Borwa e o unang ka phepelo ya metsi a hlahang Lesotho kapa e mpa e le tshenyo ya tjhelete na? Tshehetsa karabo ya hao (3)

MATSHWAO KAOFELA: [15]

EH: Lenane lena la dipotso le se fuwe baithuti, ba fuwe feela pamphitshana eo ba arabelang ho yona.

Memorandamo

Mosebetsi wa 1: Ho mamela bakeng sa kutlwisiso

Ela hloko:

- Ha ho tshwauwa dikarabo tsa baithuti ho elwe hloko maikutlo a bona le tsela eo ba behang dintlha ka yona. **Ho tadingwe haholo moelego**, dikarabong tsa dipotso tse hlokang tlhaloso kapa karabo e teletsana. Baithuti ba ke ke ba beha dintlha jwalo ka nna le wena;
 - Diphoso tsa puo le tsa mopeleto **di se tshwauwe** kapa baithuti ba se nehwe kotlo ka lebaka la tsona. (Hopola hore ha e le hantlentle mosebetsi ona ke wa molomo, e seng o ngolwang).
1. dipompo dipeipi le dikanale. (2)
 2. Lesotho Highlands Water Project. (1)
 - 3.

4. Mmuso o hlophiseditse palo e itseng ya batho, mme batho ba kenellang ka hara na ha ba a balellwa tlhophisetsong eo kahoo ba sebedisa metsi ao e seng a bona. Sena se etsa hore beng ba metsi ba haellwe ke ona . (2)
5. Batho ba kuno e tlase ba atisa ho hlatswa diaparo ka matsoho mme ha ba sebedise metjhini, ke ka hoo ba sa behelwang tshebediso mokgahlelong oo. (2)
6. Ha batho ba nwa metsi a silafetseng ba ka tshwarwa ke lefu la mala/la cholera/ ba a kula (2)
7. Ha e une molemo hobane hoja Afrika Borwa e ikahetse matamo a anetseng ekabe e sa lefe ditjhelete tseo e di lefang selemo le selemo naheng e nngwe. (3)

MATSHWAO KAOFELA: [15]

Mosebetsi wa 2: (50)

Mosebetsi o ngolwang: Moqoqo

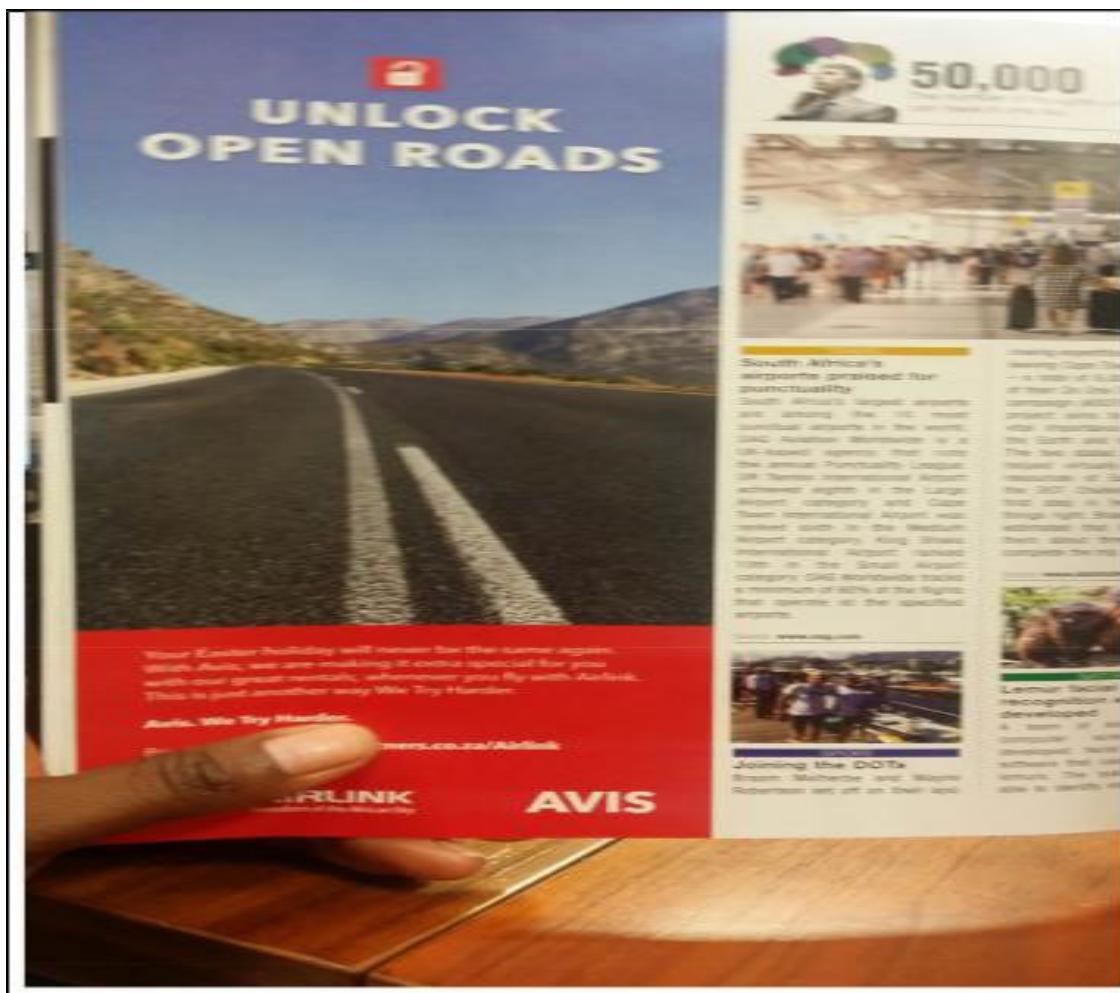
Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho sa moqoqo seo ba lokelang ho ya ithophisetsa sona ka ho etsa patlisiso tse hlokeheng. Mosebetsi ona ha o ngollwe lapeng.

POTSO:

Kgetha sehlooho kapa setshwantsho SE LE SENG, mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450 (dikahare feels). Ebang o kgetha setshwantsho ngola o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao, mme o iqapele sehlooho sa hao. Hopola ho etsa moralo, ho boeletsa moqoqo wa hao le ho o hlaola diphoso pele o nehelana ka ona.

2.1	Sephetho sa ka sa Kereiti ya 11 e bile se babatsehang nalaneng ya ka ya ho ithuta.	[50]
2.2	Leano la ‘Fees must fall’ le tla ka mohopolo o motle ebile hape le na le mathata a lona	[50]
2.3	Ho bile monate haholo ho boela ke kopana le metswalle eo ya ka.	[50]
2.4		

Memorandamo

Mosebetsi wa 2: (50)

Mosebetsi o ngolwang: Moqoqo

Disebediswa tsa Tekanyetso:

2. Rubriki ya ho lekanyetsa moqoqo o ngolwang (e hoketswe leqepheng le latelang). Ntlha tsa bohlokwa pele o tshwaya:
- mohlahlouwa o lokela ho ngola ka sehlooho SE LE SENG FEELA, mme
 - mohlahlouwa a etse moralo bakeng sa moqoqo wa hae.
- 2.1 Sephetho sa moqoqo wa boimamelo/o tebisang maikutlo (*Reflective*)
Moqoqong wa boimamelo mongodi o nahanisisa ntsha e itseng mme o nehelana ka maikutlo le mehopolo eo e leng ya hae. Mohlala, mongodi a ka nahanisisa ka ditoro kapa ditabatabelo tsa hae.
Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo wa boimamelo:
- Moqoqo wa boinahanelo o tla nka lehlakore.
 - Maikutlo a bapala karolo ya bohlokwa.
 - Karolo e kgolo ya moqoqo e ka ba ka tsela e hlilosang. Diltlhaloso tsena e lokela ho ba tse hlakileng ka sepheo sa ho bopa/ho ntshetsa pele maikutlo a mongodi ho mobadi.
 - Mehopololo/menahano/maikutlo a hlahiswang a lokela ho pepesa nnene mme a bontshe ho ba le seabo ha mongodi.

- 2.2 Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore (Discursive Essay)
Mofuta ona wa moqoqo ha o nke lehlakore mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo a lekaneng mahlakoreng a mabedi a kgang.
Mongodi o lekola mahlakore a fapaneng a sehlooho se hliloswang ebe o nehelana ka dintlha tse hanyetsanang kapa a hanyetsanang a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe. Mongodi a ka fihlela qeto e itseng pheletsong ya moqoqo, empa dintlha tse tshehetsang le tse kgahlanong di lokela ho lekalekana hantle le ho sekasekwa ka tekano ha ho ntse ho ngolwa moqoqo.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo o sa tshehetseng lehlakore

- Mongodi a utlisise mme a tsebe le ho lekodisisa mahlakore a mabedi a taba a sa kgethe lehlakore mme a bontsha tsebo e phethahetseng.
- Moqoqo o lokela hore o hlahise mehopolo e hlakileng, e nahanisitsweng hantle mme o hloke leeme. Ho hlahiswe dipolelo tse otlolohileng, tse tshehedseng ka mabaka le dintlha tse utlwahalang.
- Moqoqo o lokela hore o se be le maikutlo a nang le sekgahla, o kgodise ntle le ho susumeletsa lehlakoreng le itseng.
- Mongodi a ka nehelana ka sesupo feela sa maikutlo a hae ha a fihla [50] pheletsong ya moqoqo, le teng sena se etswe qetelong ya moqoqo.

2.3 Moqoqo o hlilosang (Descriptive Essay)

Moqoqong o hlilosang, mongodi o hlalosa ho hong ho dumella mmadi ho itemohela sehlooho se hliloswang ka tsela e hlakileng jwalo ka yena (mongodi). Ho ka hlaloswa motho, ho hong kapa ketsahalo e nngwe e itseng.

Ela hloko tse latelang ha o ngola moqoqo o hlilosang:

- Mongodi a bope setshwantsho ka tshebediso ya hae ya mantswe.
- Ho kgethwe ka hloko mantswe le ditlhahiso hore sekgahla se labalabelwang se fihlelwe.
- Karaburetso ya pono, modumo, kutlo, tatso mmoho le ya kamo e ka sebediswa ho etsa hore tlhaloso e totobale le ho feta.
- Sebedisa mekgabisopuo ka tsela e tshwanetseng.
- Ho kgethwe sehlooho seo o nang le tsebo ka sona. Ho boima haholo [50] ho hlalosa seo o se nang tsebo ya sona.

Mosebetsi wa 3: (25)

Mosebetsi o ngolwang: Tema ya Kgokahano

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa dipotso tseo ho tsona ba lokelang ho kgetha tema ya kgokahano e le nngwe, mme e mong le e mong a hlahise tema ya hae bakeng sa tekanyetso.

Disebediswa tsa Tekanyetso

4. Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano (e hoketswe leqepheng le latelang).

Kgetha mme o ngole tema TSE PEDI tsa bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela) tema ka nngwe. Hopola ho etsa moralo temeng e nngwe le e nngwe, mme o be o boele o lekole tema ya hao botjha ho hlaola diphoso.

3.1 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI

Ngolla motswala wa hao lengolo o mo thoholetse ha a ile a atleha tlhodisanong ya mabelo e neng e tshwaretswe sekolong sa bona. [25]

3.2 LENGOLO LA SEMMUSO (LA TLETLEBO)

Ngola lengolo mme o tletlebe ho rakgwebo wa thepa eo o rekileng tafole lebenkeleng la hae, mme o fumana hore o o romelletse e robekileng. [25]

3.3 TOKOMANE YA BOITSEBISO LE DIPHIHLELLO LE LENGOLO LA KOPA YA MOSEBETSI

Bala o be o bohe ditaba tse latelang ebe o ngola **tokomane ya boitsebiso le diphihlello hammoho le lengolo** moo o etsang kopo ya mosebetsi.

Airlink ke khamphani ya difofane tse tsamaisang baeti ho tloha Johannesburg ho ya Cape Town, le ho kgutla letsatsi ka leng mme difofane tsena di tsamaela dinaheng tse 37 tsa Afrika. Maeto a ho etela dinaheng tse ding a eketsehile , kahoo Airlink e batla ho hira batho ba dipakeng tsa dilemo tse 18 – 30 ba tla sebetsa mosebetsi wa ho thusa bapalami ka nako tsohle ha ba le ka sefofaneng.

Tseo o tshwanelang hore ebe o di fihletse ke tsena tse latelang:

- Lengolo la Kereiti 12;
- Ho tseba ho sesa;

Ha o na le kgahleho mosebetsing wa mofuta ona, romella tsena tse latelang

- khopi ya tokomane ya hao ya boitsebiso (ID)
- tokomane ya boitsebiso le diphihlello (CV) le lengolo la kopo ya mosebetsi
- mmoho le lengolo la kopo ya mosebetsi

atereseng e latelang ya email: jobs@airlink.co.za.

Ditokomane tsa hao di romelwe pele kapa ka la 30 Pherekong 2018.

[25]

Memorandamo

Mosebetsi wa 3: (25)

Mosebetsi o ngolwang: Tema ya kgokahano

Disebediswa tsa Tekanyetso:

3. Rubriki ya ho lekanyetsa tema ya kgokahano (e hoketswe leqepheng le latelang).

3.1 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI

- Aterese e nngwe; ke ya mongodi wa lengolo, mme e ngolwa ho tloha hodimo bohareng ba leqephe ho tloha letsohong le letshehadi ho leba letsohong le letona. Aterese ya ya ngollwang ha e hlasiswe mofuteng ona wa lengolo;
- Aterese ya mongodi e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo, mme e qetella ka letsatsi la mohla lengolo le ngolwang;
- Ka mora mohla ho tlolwa mola, ebe ho tla tumediso. Tumediso yona e ngolwa ka tsohong le letshehadi, haifi feela le moo leqephe le qalang. Ha ho ngolwe letshwao la puo ka mora tumediso. Ho boele ho tlolwe mola;
- Seratswana sa selelekela se ba sekgutshwanyane, mme se omela ditaba feela;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba pedi kapa ho feta, mme mona ke moo mongodi a nontshang taba ya hae;
- Qetelo ke e kgutshwanyane e phethelang ditaba. Ha ho hlokehe o ngole sefane kaha o ngolla eo o mo tlwaetseng.

[25]

3.2 LENGOLO LA SEMMUSO (LA TLETLEBO)

Sebopheho:

- Diaterese di pedi.
- Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba ka letsohong le letona, e nto latelwa ke letsatsi, kgwedi le selemo, feela jwalo ka lengolo la setlwaedi.
- Aterese ya ya ngollwang (moamohedi) e ngolwa ka letsohong le letshehadi. Aterese ya moamohedi e qalwa ka maemo a tshebetso a ya ngollwang.

ELA HLOKO: Tsela e nepahetseng ke ya hore aterese le letsatsi/mohla di lokela ho ngolwa di arohane. Ha mohlahllobuwa a ngotse aterese le letsatsi/mohla di kopane, ho se be le kotlo eo a e fuwang.

- Tlasa aterese ke tumediso (monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana).
- Tlasa tumediso ho ngolwa mola wa sehlooho – o totobatsang sepheo sa lengolo leo.
- Ka mora mola wa sehlooho ho ngolwa seratswana sa selelekela (sa pele) seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang mahlakore a fapaneng a taba eo ho buuwang ka yona. Ho siuwe mola pakeng tsa diratswana.
- Qetelo le yona e be ya semmuso, mme e ka ngolwa tjena: ‘Ka botshepehi’ ‘Ka boikokobetso’ jj.
- Ya ngolang lengolo o lokela ho ngola lebitso la hae ka bottlalo ka mora qetelo, ebe o a saena ka mora lebitso la hae.

3.3 TOKOMANE YA BOITSEBISO LE DIPHIHLELLO LE LENGOLO LA KOPO YA MOSEBETSI

Ena ke tokomane eo ho yona o itlhalosang, o nehelanang ka tlhahisoleseding ka wena. Ntle le dint; lha tsa boitsebiso tsa motho, e bontsha mangolo ao o a fihlelletseng thutong, dikgau tseo o di fumanang, moo o sebeditseng teng, boitemohelo ba hao mesebetsing, tseo o thabelang ho di etsa, mmoho le ba ka o pakang.

Tokomane ena e lokela ho ngolwa ka bokgeleke hore o tle o kgone ho fumana sekgeo seo o ingodisetsang sona. Hopola tsena ha o rala tokomane ena:

- Dinttha tsa hao tsa boitsebiso e be tse felletseng;
- Hlahisa ditaba tsa nnete ka tsela e hlakileng. O se ke wa ipha mebala eo o se nang yona;
- Ha eba o etsa kopo ya mosebetsi, ngola dintlha tse tsamaelanang le tse batlilweng phatlalatsong ya sekgeo seo sa mosebetsi. Kahoo, o tla lokela [25] ho fetofetola tokomane ena ho latela ditlhoko tsa sekgeo seo.

Ela hloko:

- Titjhere a sebedise Rubriki ya ho lekanyetsa tema ena ya tekanyetso ha a lekanyetsa baithuti;
- Ho sebediswe sekala sa ho tshwaya, mme matshwao a moithuti a bontshwe qetellong;
- Qetellong matshwao ohle a baithuti a kenngwe sesebedisweng sa ho rekota matshwao (*record sheet*).

Ntlha tsa bohlokwa pele o tshwaya:

- mohlahllobuwa o lokela hore a be a kgethile tema ya kgokahano e le NNGWE feela,
- tema ya mohlahllobuwa e etellwe pele ke moraloo.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopaho	15	DMS. =
Puo, Setaele le ho hlaola diphoso	10	PST =
Matshwao ohle:	25	

MATSHWAO KAOFELA A MOSEBETSI ONA:25

Mosebetsi wa 4 (10)

Mosebetsi Wa Molomo: Puo e hlophisitsweng*

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho ho ya itlhophisa le ho tla nehelana ka puo ka sona (hona ho etswa matsatsinyana pele ho letsatsi la tekanyetso), mme titjhere yena o ba lakanyetsa ka bomong (kapa ka dihlotschwana) ha ba ntse ba nehelana ka puo ya bona. Sehlooho e ka ba se latelang:

O moithuti kereiting ya 12 selemong sena, mme o lakatsa ho ithutela ho ba mokganni wa difofone (kapa lekala la mosebetsi lefe leha e le lefe) mohla o qetang dithuto tsa hao tsa materiki. Etsa patlisiso hore na ebe o tla fihlella takatso ena ya hao jwang, mme o tle ho mphethela kamoo o ka fihlellang sena kateng.

Etsa patlisiso ya hao o ipapisitse ka dintlha tsena:

- *dithuto tseo o lokelang ho di etsa materiki mme di lokela ho paswa ka boemo bofe;*
- *ditsha tsa thuto/thupello tseo o ka ithutelang lekala leo la mosebetsi ho tsona;*
- *boemo boo o lokelang ho pasa ka bona ha o se o le ka hare, le ditlhokeho tse ding;*
- *dibaka tseo o ka sebetsang ho tsona ha o se o phethetse dithuto tsa hao;*
- *kgolo le menyetla ya tshebetso ha o se o le ka hare – o se o sebetsa;*
- *bohlokwa ba mosebetsi ona oo o o kgethileng ho wena esita le setjhabeng.*

Titjhere a ka ba laela ho etsa patlisiso ena ka dihlotschwana ebe o ba arolela dintlha tse ka hodimo. A nehe moithuti e mong le e mong sehloohwana seo a tla bua ka sona (mohlala Thato a bue ka ditsha tse thupelo), jj. Patlisiso yona e etswe ka kopanelo mme ba fuwe nako e lekaneng moo ba tla tla ba buisana ka diphuputso le diphumano tsa bona ho fihlela moo ba hlophisang dintlha tsa bona bakeng sa nehelano.

Disebediswa tsa Tekanyetso:

1. **Sesebediswa sa kabo ya matshwao** (bakeng sa moithuti ka mong).
2. Rubriki (ya ho lekanyetsa puo e hlophisitsweng).

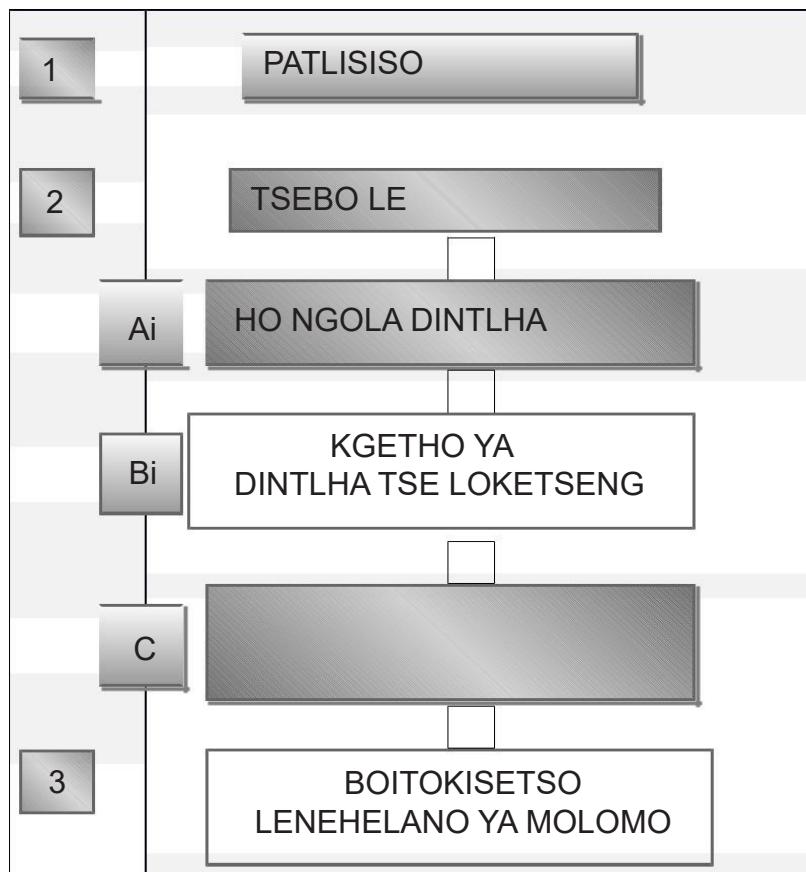
Ela hloko:

- Titjhere a sebedise Rubriki ha a abela baithuti matshwao mme a ipapisitse ka **makgetha a tekanyetso** a yona.
- Ha titjhere a se a abela moithuti matshwao, a sebedise **Sesebediswa sa kabo ya matshwao** se leqepheng le latelang. Ho sona ho boetse ho hlahisitswe makgetha a tekanyetso ho se nyalanya le rubriki. Ha ho kamoo sesebediswa sena se ka sebetsang ntle le rubriki.

SEO RE LOKELANG HO SE TSEBA MABAPI LE MOSEBETSI

ONA*

Mosebetsi ona wa molomo, wa **puo e hlophisitsweng** o fupere tsebo le bokgoni tse ngatanyana tseo titjhere ka nngwe a lokelang ho di fadimehela. Titjhere a nnetefatse mme a be a leke ka matla hore baithuti ba hae ba fihelle **tsebo le bokgoni** tse qaqiswang mona pele a ka ba lekanyetsa. Ha re tadineng jwale Mosebetsi wa 4. Pele re qala ka mosebetsi ona ha re nahaneng ka diltlokeho (*requirements*) tsa ona. Keletso ya ka ke hore titjhere a lekole **makgetha a tekanyetso** (*criteria*) Rubriking e sebediswang bakeng sa tekanyetso ya mosebetsi ona.

3. Patlisiso

- Mosebetsi wa puo e hlophisitsweng o itshetlehile hodima patlisiso; baithuti ba tlameha maoto le matsoho hore **ba bue ka seo ba se fupuditseng**. Ditaba tsa bona di itshetlehe hodima **tlhahisoleseding e fupuditsweng**.
- Ha titjhere a rala potso, a netefatse hore seo a laelang baithuti ho se etsa se ba tlama (maoto le matsoho) **ho fuputsa pele**. Ba se ke ba bua ba sa ka ba fuputsa. Ditaba tseo ba di buang di itshetlehe tlhahisoleseding e fupuditsweng.
- Potso **e qaqise ka tsela e hlakileng seo baithuti ba lokelang ho se fuputsa** le ho tla bua ka sona. Titjhere (potsong ya hae) a totobatse **dintlha tseo patlisiso** (*terms of reference*) e lokelang ho itshetleha ka tsona. Ntlha ena e hlokolosi haholo hobane ntle le yona patlisiso ha e yo.

Mosebetsi ona wa puo e hlophisitsweng ke ho neha baithuti **tsebo le bokgoni** tse hlokeheng:

- o **ho fuputsa tlhahisoleseding**

Titjhere a ba nehe **mehlodi** eo ba lokelang ho e sebedisa. A etse bonnate hore dintlha ka tlhahisoleseding eo ba lokelang ho e fuputsa e teng mohloding kapa mehloding eo. Mehlodi e ka ba dingolwa (dibuka,

dikoranta, dimakasine) website (inhanete), ditsebi kapa batho ba ka bang le tsebo mabapi le se lokelang ho fuputswa. Haeba baithuti ba etsa inthaviu phuputsong ya bona, titjhere a ba rute bokgoni bo loketseng ba inthaviu.

Titjhere a etse bonnete hore mehlodi eo baithuti ba lokelang ho e sebedisa, **e a fumaneha**; le yena titjhere a be a ile a ya e hlwela pele a ka romela baithuti ho yona. Titjhere a nehe baithuti tshehetso le tataiso yohle e hlokehang bakeng sa ho etsa patlitsiso ena. *Baithuti ba se ke ba eletswa e se e le ka morao, ba se ba entse diphoso*

o *ho ngola dinoutshu/dintlha (nakong ya patlisiso)*

Baithuti ba rutwe le ho tataiswa ho ngola dintlha (dinoutsu) tse bohlokwa kapa tse ka sehloohong ha ba ntshe ba bala tlhahisoleseding mehloding e kgethilweng. Botitjhere ba ka boela ba sebedisa sebaka sena ho ruta le ho ntlafatsa bokgoni ba ho bala (*reading strategies*) ba baithuti; *ho*

hlwaya mehopolo ya sehlooho le mehopolo e tshehetsang ya sehlooho. Baithuti ba hloka bokgoni bona ha ba etsa kgutsufatso le ha ba ithuta. Haeba ba etsa inthaviu, ba rutwe ho etsa moralo wa dipotso tse loketseng tse tla ba thusa ho fumana seo ba se hlokang ho ya ka potso eo ba e filweng.

o *kgetho ya dintlha tse loketseng*

Ha ba se be qetile mohato o ka hodimo (ho ngola dintlha) jwale ba lokela ho di lekola ka hloko; ba di hlahlabe (ho kgetha le ho bapisa) ho bona hore na di ba neha tlhahisoleseding eo ba e hlokang. Ba qhelele ka thoko tlhahisoleseding eo ba sa e hlokeng, mme ba sale feela ka dintlha kapa tlhahisoleseding eo ba e hlokang.

o *tlhophiso ya dintlha*

Ha ba se ba setse feela ka tlhahisoleseding eo ba e hlokang, jwale ba e hlophise (*ordering*) dintlha tseo ka tatellano eo nehelano (*presentation*) e tla tsamaiswa ka yona, ho tloha ntlheng e qalang ho isa ho eo ba tla phethela ka yona.

2. Nehelano

- ha baithuti ba se ba hlophositse dintlha tsa bona ho bolela hore ba se ba batla ba loketse ho ka nehelana ka puo ya bona ya molomo hodima seo ba se fupuditseng, empa
- jwale ba lokela ho ikwetlisa; moithuti a ka etsetsa baithutimmoho le yena nehelano ya hae mme ba ka kopa ho mo thusa moo a etsang diphoso kapa a etse nehelano ya hae a itadimile seiponeng ka tlong lapeng habo;
- ha ba se ba entse hona ho bolela hore jwale ba se ba le malala –a-laotswe; titjhere a ka ba thonya ka bonngwe kapa dihlotswhana ho tla etsa nehelano ya bona

Tekanyetso3.

Titjhere a hopole hore mosebetsi ona o reretswe **ho neha baithuti monyetla wa ho etsa patlisiso** le ho ba neha **tsebo** le **bokgoni** (*knowledge and skills*) tse itshetlehileng patlisisong. Titjhere a be a ile a hhalosa ka bottlalo tseo a di lebelletseng ho baithuti ba hae; *tsebo* le *bokgoni* tseo a batlang baithuti ba di bontshe (*demonstrate*) nakong ya nehelano le tekanyetso. Ho etsa mohlala re ka re moithuti o lokela ho bontsha *tsebo* le *bokgoni*, hara tsona tse kang:

- *tsebo ya ho sebedisa mehlodi e hlwailweng le ho e sebedisa ha a etsa patlisiso ya hae*
- *bokgoni ba ho bokella tlhahisoleseding a sebedisa disebediswa tse loketseng (tse kang ho kgwaritsa dinoutshu, ho sebedisa questionnaire haeba a inthaviwa motho, jj.)*

- *bokgoni ba ho kgetha* (hlwaya) *tlhahisoleseding* e loketseng (*relevant*) mosebetsi kapa potso e lokelang ho arajwa.
- *bokgoni le tsebo ya ho hlophisa tlhahisoleseding* eo a fupuditseng le ho e bopa a bile a e sebedisa ho araba potso eo a e botsitsweng.
- *bokgoni ba ho bua* kapa ho etsa nehelano ya molomo maemong a loketseng, haholo moo ho nang le *baamohedi ba ditaba*.

Ha ho le jwalo, titjhere o lokela ho rala mosebetsi wa mofuta ona ka tsela e loketseng; eo moithuti a ke keng a kgona ho etsa nehelano ya hae ntle le ho etsa patlisiso pele; titjhere a rale potso ka tsela eo moithuti a ke keng a e araba ha bobebe haeba a sa ka etsa patlisiso e hlokehang.

Mosebetsi wa 7 (15)

Mosebetsi wa molomo: Puo e sa hlophiswang

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho (kapa dihlooho tse fapaneng ho ya ka tlhophiso e entsweng ke titjhere) mme e mong le e mong o laelwa ho tshetleha puo ka sehlooho seo a se kgethileng.

Disebediswa tsa Tekanyetso:

3. *Dihlooho tsa ho lekanyetsa puo e sa hlophiswang*
4. *Rubriki (ya ho lekanyetsa puo e sa hlophiswang)*
3. *Sesebediswa sa kabo ya matshwao (bakeng sa moithuti ka mong).*

Keletso ho titjhere:

- *titjhere a ka tsamaisa mosebetsi ona ka tsela ena:*
 - *dihlooho di ngolwe dipampitshaneng mme di akgelwe ka lebokosaneng;*
 - *moithuti a laelwe ho ikgethela pampitshana e le nngwe ka lebokosaneng, ebe o tla ya dula fatshe ho itokisetsa ho tla etsa nehelano ya hae;*
 - *ebe moithuti o nehwa metsotso e 2-3 ho itokisetsa ho tla etsa nehelano;*
 - *ebe moithuti eo o fuwa sebaka sa ho etsa nehelano (puo) – metsotso e 2 ho isa ho e 3.*
- *titjhere o lekanyetsa nehelano ya moithuti ka mong a sebedisa Rubriki ya ho lekanyetsa puo e sa hlophiswang (e hoketsweng leqepheng le latelang).*

Mehlala ya dihlooho tse ka sebediswang:

(E be dihlooho tse loketseng baithuti ba dilemo tsa bona, kereite eo ba le ho yona, kgato ya puo mmoho le maemo a bophelo – a kang tsa phediano, sebaka le tse ding.)

1. O kopilwe ho tla bua le baithuti ba sekolo sa heno mme o ba elellwise bohlokwa ba ho boloka tikoloho ya sekolo mmoho le motse di hlwekile. Ba tshetlehele puo eo.
2. Ebe tshebediso ee e mpe ya dithethefatsi batjheng e ka fediswa jwang? Hlahisa puo eo ka yona o eletsang batjha ka ntlha ena.
3. Baithuti ba kereite ya 12 ba o kgethile ho tla bua lebitsong la bona moketjaneng wa tumediso ya mosuwehlooho wa lona ya seng a beha meja fatshe. Tshetleha puo eo.
4. Dikamano tsa marato baithuting di na le bottle le bobe ba tsona.
5. Boikwetliso ba mmele ke ntho e hlokehang bophelong ba baithuti.
6. Hobaneng polokeho dikolong tsa rona e le ntlha e hlokolosi.
7. Ke eng seo baahi ba lokelang ho se etsa ho boloka metse ya bona e hlwekile. *Titjhere a eketse dihlooho tse ka hodimo ka tse ding tsa hae, feela a hlokomele hore ke tseo baithuti ba ka kgonang ho bua ka tsona. E se be tse hlokang ho batlisiswa pele.*

Mosebetsi wa 9 (10)

Mosebetsi Wa Molomo: Puo e hlophisitsweng*

Tlhaloso ya mosebetsi:

Baithuti ba nehwa sehlooho ho ya itlhophisa le ho tla nehelana ka puo ka sona (hona ho etswa matsatsinyana pele ho letsatsi la tekanyetso), mme titjhere yena o ba lekanyetsa ka bomong (kapa ka dihlotswhana) ha ba nehelana ka puo ya bona. Sehlooho e ka ba se latelang:

Mohla o qetang dithuto tsa hao tsa materiki, o lakatsa ho ithutela le leng la makala ana a mosebetsi:

1.	Attorney/lawyer	18.	Health: - Medical Doctor - Pharmacist - Dentist - Nurse - Radiographer - Community Health Nurse - Home Care Worker - Food Scientist + Technologist - Dietician - Paediatrician - Occupational Therapist
2.	Public Prosecutor		
3.	Detective: - Forensic Investigator - Forensic Analyst		
4.	Engineer: - Electrical Engineer - Agricultural Engineer - Civil Engineer - Computer Engineer - Mechanical		
5.	Engineer - Mining Engineer	19.	Veterinarian
6.	Sound Technician/Engineer	20.	Beauty Technologist
8.	Telecommunications Technician	21.	Pilot
9.	Land Surveyor	22.	Flight Attendant (Cabin crew)
10.	Mine Surveyor	23.	Human Resources Development
11.	Landscape	24.	Practitioner (HR Practitioner)
12.	Architect/Technologist	25.	IT (Computer) Specialist
13.	Carpenter	26.	Train Driver
14.	Plumber	27.	Traffic Officer
15.	Information and Library	28.	Urban and Regional Planner.
16.	Scientist	29.	Electrician
17.	Meteorologist Ecologist Pre-Primary School Teacher Secretary/Personal Water Service Works Operator	30.	Economist

Itlhophisetse ho tla mphetela kamoo o tla fihlella takatso ena ya hao kateng. Fuputsa dintilha tse mabapi le lekala leo la mosebetsi o ipapisitse ka tataiso ena e latelang:

- **dithuto** tseo o lokelang ho di etsa ho materiki mme di lokela ho paswa ka boemo bofe;
- **ditsha tsa thuto/thupello** tseo o ka ithutelang lekala leo la mosebetsi ho tsona;
- **boemo boo o lokelang ho pasa ka bona** ha o se o le ka hare, le ditlhokeho tse ding;
- **dibaka tseo o ka sebetsang ho tsona** ha o se o phethetse dithuto tsa hao;
- **kgolo le menyetla ya tshebetso** ha o se o le ka hare
 - o se o sebetsa;
- **bohlokwa ba mosebetsi** ona oo o o kgethileng ho wena esita le setjhabeng.

Keletso ho titjhere:

Titjhere a ka ba laela ho etsa patlisiso ena ka dihlotswana ebe o ba arolela dintlha tse ka hodimo. A nehe moithuti e mong le e mong sehloohwana seo a tla bua ka sona (mohlala Thato a bue ka ditsha tse thupelo), jj. Patlisiso yona e etswe ka kopanelo mme ba fuwe nako e lekaneng moo ba tla tla ba buisana ka diphuputso le diphumano tsa bona ho fihlela moo ba hlophisang dintlha tsa bona bakeng sa nehelano.

Disebediswa tsa Tekanyetso:

1. **Sesebediswa sa kabo ya matshwao** (bakeng sa moithuti ka mong).
2. **Rubriki** (ya ho lekanyetsa puo e hlophisitsweng).

Ela hloko:

- o Titjhere a sebedise Rubriki ha a abela baithuti matshwao mme a ipapisitse ka **makgetha a tekanyetso** a yona.
- o Ha titjhere a se a abela moithuti matshwao, a sebedise **Sesebediswa sa kabo ya matshwao** se leqepheng le latelang. Ho sona ho boetse ho hlasisitswe **makgetha a tekanyetso** ho se nyalanya le rubriki. Ha ho kamoo sesebediswa sena se ka sebetsang ntle le Rubriki.

**RUBRIKI YA HO LEKANYETSA BOKGONI BA HO MAMELA – [10x3=30/2=15]
SETAMENTE SALEANO LA KHARIKHULAMO LE TEKANYETSO
SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)**

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7: Phihello e babatsehang 80%-100%	Kgato 6: Phihello e kgabane 70%-79%	Kgato 5: Phihello e ntle 60%-69%	Kgato 4: Phihello e mahareng 50-59%	Kgato 3: Phihello e fofo 40-49%	Kgato 2: Phihello e karolwana feela 30-39%	Kgato 1: Phihello 0-29%
Mamele ditema tsa molomo ka hioko ho fumana thahisolesding	Fumana moelego le ho sekaseka sepheo le molaetsa ka bottalo le ka kutwisiso.	Fumana moelego le ho sekaseka sepheo le molaetsa ka bottalo bo bottle le ka kutwisiso.	Hlwaya sepheo le molaetsa mme o fumana moelego ka tsela e nepahetseng.	Hlwaya sepheo le melaetsa mme o fumana moelego ka tsela e nepahetseng ho lekaneng.	O hlwaya sepheo ka bokgoni bo lekaneng empa o thatafallwa ke ho umana moelego ka bottalo	O hlwaya kapa ho fumana moelego wa molaetsa kapa sepheo ka sewelo	O thatafallwa ho hlwaya kapa ho fumana moelego pakeng tsala dinthla le mehopolo ka bokgoni bo fokolang haholo
	O lemoha phapano pakeng tsala hoo e leng dintitha le hoo e leng mehopolo feela bonolo.	O lemoha phapano pakeng tsala hoo e leng dintitha le hoo e leng mehopolo feela boholong ba tema.	O lemoha phapano pakeng tsala dintitha le mehopolo boholo ba tema.	O lemoha phapano pakeng tsala dintitha le mehopolo tse totobetseng.	O lemoha phapano pakeng tsala dintitha le mehopolo tse totobetseng.	O thatafallwa ke ho lemoha phapano pakeng tsala dintitha le mehopolo	O lemoha phapano pakeng tsala dintitha le mehopolo
	O utwisisa boholo ba ditaelo, ditshupiso le tsamaiso ya ditshebetsa hantle	O utwisisa boholo ba ditaelo, ditshupiso le tsamaiso ya ditshebetsa hantle	O utwisisa boholo ba ditaelo, ditshupiso le tsamaiso ya ditshebetsa hantle	O utwisisa boholo ba ditaelo, ditshupiso le tsamaiso ya ditshebetsa hantle	O utwisisa boholo ba ditaelo, ditshupiso le tsamaiso ya ditshebetsa hantle	Ha se ka nako tsohle a utwisisang ditaelo, ditshupiso le melao ya tsamaisa	O utwisisa boholo ba ditaelo, ditshupiso le melao ya tsamaisa
	O utwisisa boholo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	O utwisisa boholo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	O utwisisa boholo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	O utwisisa boholo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	O utwisisa boholo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	O kgona ho hlwaya meho-polo ya seholoho empa e sang e tshehetsang.	O kgona ho hlwaya meho-polo ya seholoho empa e sang e tshehetsang.
	Hiwaya mehopolo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	Hiwaya mehopolo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	Hiwaya mehopolo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	Hiwaya mehopolo ya seholoho le e tshehetsang ka nepahalo hangata.	Hiwaya mehopolo ya seholoho empa ha se ka nako tsohle a hlwayang e tshehet-sang.	Dinoutsho di hlkoka kgokahano mme kakaretso ha e fellaka baka la kgaello ya thahisolesding	Dinoutsho di hlkoka kgokahano mme kakaretso ha e fellaka baka la kgaello ya thahisolesding
	O etsa dinoutso le kakaretso tse boholo dinang le kgokahano	O etsa dinoutso tse boholo dinang le kgokahano	O etsa dinoutso tse boholo dinang le kgokahano	O etsa dinoutso tse boholo dinang le kgokahano	O etsa dinoutsho tse hokahaneng ho kgotsos-fatsang, empa ha a kenyile-lletsedintitha tsala boholokwa	Dinoutsho di na le feela thahisolesding ya motheo, mme kakaretso ha e a phethelwa	O etsa dinoutsho tse hokahaneng ho kgotsos-fatsang, empa ha a kenyile-lletsedintitha tsala boholokwa
	O etsa dinoutso le kakaretso tse nang le kgokahano	O etsa dinoutso le kakaretso tse nang le kgokahano	O etsa dinoutso tse boholo dinang le kgokahano	O etsa dinoutso tse boholo dinang le kgokahano	O etsa dinoutsho tse hokahaneng ho kgotsos-fatsang, mme o kenyletsisa le dintitha tsala boholokwa	Dinoutsho di na le feela thahisolesding ya motheo, mme kakaretso ha e a phethelwa	O etsa dinoutsho tse hokahaneng ho kgotsos-fatsang, empa ha a kenyile-lletsedintitha tsala boholokwa
	O hialosa moelego o totobetseng le o aka-nts-weng ka kutwisiso e ntle haholo	O hialosa moelego o totobetseng le o aka-nts-weng ka kutwisiso	O hialosa moelego o totobetseng le o aka-nts-weng ka kutwisiso	O hialosa moelego o totobetseng le o aka-nts-weng ka kutwisiso	O hialosa moelego o totobetseng le o aka-nts-weng ka kutwisiso	Hlalosa moelego o totobetseng, le o akantsweng ka kutwisiso ho lekaneng	Hlalosa moelego o totobetseng, le o akantsweng ka kutwisiso ho lekaneng
	Halosa moelego o nyotobe-ditsweng ka ho kenyelle-tswa kapa ho tiohela ha thahisolesding ka boomoo.	Halosa moelego o nyotobe-ditsweng ka ho kenyelle-tswa kapa ho tiohela ha thahisolesding ka boomoo.	Halosa moelego o nyotobe-ditsweng ka boomo	Halosa moelego o nyotobe-ditsweng ka boomo	Halosa moelego o nyotobe-ditsweng ka boomo	O bontsha temoho e ntle ya ho nyotobe-ditsweng ka boomo ha thahisolesding	O bontsha temoho e ntle ya ho nyotobe-ditsweng ka boomo ha thahisolesding
Matshwao = 10	8 – 10	7	6	4	3		0 – 2

Mamela ditema tsa molomo ka hloko ka sepheo sa ho sekaseka	O fumana moeelo wa puo e qobellang, e fehlang maikutto, e susumetsang, e nang le tshekameio le e ta- dimang dintho ka lehako- reng le le leng ka kuthwi- siso e ntle haholo	O fumana moeelo wa puo e qobellang, e fehlang maikutto, e susumetsang, e nang le tshekameio le e tadimang dintho ka lehako- reng le le leng ka nepahalo ho lekaneng	O fumana moeelo wa puo e qobellang, e fehlang maikutto, e susumetsang, e nang le tshekameio le e tadimang dintho ka lehako- reng le le leng ka nepahalo hangata o etsa diphos.	O kgona ho fumana mo- elelo wa puo e qobellang, e fehlang maikutto, e susumetsang, e nang le tshekameio le e tadimang dintho ka lehako- reng le le leng, empa hangata o etsa diphos.	Ke ka sewelo a kgona ng ho hilwaya puo e qo- bellang, e fehlang mai- kutto, e susume tsang, e nang le tshekameio le e tadimang dintho ka lehakoreng le le leng	O holeha ho arabela puo e qobellang, e fehlang maikutto, e susumetsang, e nang le tshekameio ka e tadimang dintho ka lehakoreng le le leng.
Matshwao =	8 – 10	7	6	5	4	3
10 Ho mame- la ditema tsa molomo ka tshetshefo	Kuthwi- siso e phethahetseng ya tatelano	Kuthwi- siso e ntle haholo ya tatelano e utiwa- halang ya thahisoled- ing	O bontsha kutwiwi- so entle ya tatea- no e utiwhalang ya thahisoleding	O bontsha kutwiwi- so kgotsofsatsang ya tatelano e utiwhalang ya thah- isoleding	O bontsha kutwiwi- so kgotsofsatsang ya tatelano e utiwhalang ya thah- isoleding	O thatafallwa ke ho utiwiwisa tatelano e utiwhalang ya thah- isoleding
	e nepahetseng ya thahisoleding	Etsa diqeto le dikahlo- lo tse ntle mme bobolo a be a tshethetsa ka bopaki bo kgolwehang	O na le bogoni ba ho etsa diqeto le dikahlo bo tshethetsa ka bopaki	O kgona ho etsa diqeto le dikahlo ka bogoni bo lekaneng mme a tsheth- tse le ka bopaki	O kgona ho etsa diqeto le dikahlo ka bogoni bo tshethetsang bo a haelia	Diqeto le dikahlo ke tse sa kgolwehang mme di hioka bopaki bo tshethetsang
	O etsa diqeto le dikahlo- lo ka kutwiwi- siso e ntle ha- hohlo a be a tshethetsa ka bopaki bo kgolwehang	O etsa dikakanyo tse ntle le ho noha ditlam- orao ka ho nepahalo haholo	Hangata o etsa dikakany tse utiwhalang le ho noha ditla-morao ka ho nepahalo	O etsa dikakanyo tse ntle le ho noha ditlam- orao ka ho nepahalo haholo	O etsa dikakanyo tse ntle le ho noha ditlam- orao ka ho nepahalo haholo	O etsa dikakanyo tse ntle le ho noha ditlam- orao ka ho nepahalo haholo
	O etsa dikakanyo tse ntle le ho noha ditlam- orao ka ho nepahalo haholo	Arabela tshebedi so ya puo, kgetho ya mants- we, sebophe le qapodi- so ka tsela e battang e le hikolos	nepahalo ho kgotsofsatsang Arabe- la tshebedi so ya puo, kgetho ya mantswe, sebophe le qapodiso ka bohikolos ka tsela e utiwhalang.	Arabela tshebedi so ya puo, kgetho ya mants- we, sebophe le qapodi- so ka tsela e battang e le hikolos	Arabela tshebedi so ya puo, kgetho ya mants- we, sebophe le qapodi- so ka tsela e battang e le hikolos	Arabela tshebedi so ya puo, kgetho ya mantswe, sebophe le qapodiso ka tsela e batphot, e se nang ntiha
Matshwao =	8 – 10	7	6	5	4	3
						0-2

KAROLO YA A: RUBURIKIRUBRIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50) SESOTHO PUO YALAPENG (HL) – SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa	5. Phihlello e babatsehang	4. Phihlello e supang bokgoni	3. Phihlello e mahareng	2. Phihlello ya motheo feela	1. Phihlello e haellang
	28-30	22-24	16-18	10-12	4-6
DIKAHARE LE MORALO Tshekatsheko ya sehlooho: tl-hophiso ya mehopolo le dintitha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemetiseto le maemo bo hodiimo Mashwao a: 30 Boeme bo tlaase	- nehelano e bontshang kultwiso e babatsehang ya senlooho e supang bokgoni bo ikgethang; - mehopolo e bontsha boqhetseke, e phepersa monahano mme ke e sutlitseng; - e hophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	- nehelano e ralehileng hantle haholo; - mehopolo e tamaellana le seholooho ka bottalo, e kganilisa mme e na le bopaki ba mehopolo e sutlitseng; - o hophisitswe ka tsela e utwiseshang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	- nehelano ke e kgotsafatsang dintithoko;- mehopolo e momahane ka tsela e kgotsafatsang le e kgodisang; - o hophisitswe ka tsela e utwiseshang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe	- nehelano e momahane mona le mane; - mehopolo ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang; - ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahane ya nehelano.	- nehelano e momahane mona le mane; - mehopolo mme e sa hlakang; - ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahane ya nehelano.
PUO, SETAELA LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, reijisetara, setaele le tl-tlontsws di loketsa sepho, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; -tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo; - boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsaa tshebediso ya puo le mopeleto; - o radiiwe hantle ka tshwanelo. Mashwao a: 15 Boeme bo hodiimo SEBOPHEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehlang. Mashwao a: 5	- mosebetsi o tswileng matsoho leha o haellwa ke dintitha tse ikgethang itsa modoqo o babatsehang; - mehopolo ke e sutlitseng mme e bonisha boqhetseke; - o hophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	- Nehelano e radiliweng hantle - mehopolo ke e loketseng mme e thahassellisang - o hophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	- Nehelano e a kgotsafatsa le ha sa hlaka mona le mane; - mehopolo ha e a momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le tlhophiso le momahane e itseng ho kenyeditswe le selelekela , mmele le qetelo.	- nehelano boholo e tswile lekoteng; - mehopolo ha a momahana lahlensis; - nehelano ha e na bopaki ba tlhophiso le momahane.	- boiteko ha bo yo ba ho arabela seholooho, - mehopolo e tswile lekoteng ka ho pheatahala, ha e a nepahala; - nehelano ha e a tsepama seholoong, mme e dubakane.
	19-21	13-15	7-8	0-3	
	25-27	11-12	8-9	5-6	0-3
	14-15	10	7	4	0-1
	13	10	7	2	

RUBRIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKHANO - SESOTHO PUO YALAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho leknyetsa	Phihello e babatsehang	Phihello e supang bogoni	Phihello e mahareng	Phihello ya motheo feela	Phihello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPHEHO (Nehelano le mehopolo) Ho rala, ho hlophisa mehopolo. Kelohloko ya malkemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo MATSHWAO A 15	13-15 -Nehelano e babatsehang ya seholoho e supang bogoni bo ikgethang; -Mehopolo e matla e suisitseng; -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Nehelano ha e kgere e tsepame seholohong; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse halosisweng ka botebo, mme dintha di tshehetsa seholoong; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng; -Dinttha tsolie di tshehetsa seholocho mme di halosisweng ka botebo; -Sebopheho ke se nepahetseng.	10-12 -Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Nehelano ha e a tsepama seholohong ka ho pheithahala ho na le ho kgera no itseng; -Mehopolo le dikahare ha le momahaneng e amolelehang; -Ke dinttha tse itseng feela tse tshehetisang seholooho; -Ka kakaretso sebopheho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng.	7-9	4-6	0-3 -Nehelano e motheo e bonthang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; -Nehelano e na le tsepamo e itseng feela seholohong empa e a kgera; -Mehopolo le dikahare ha se ka meha di momahaneng; -Seholoho se tshehetiswa ke dinttha tse itseng feela; -Sebopheho se foofo feela, mme se na le bohlotsa bo boholo.
PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehalo rejistarara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tsbedediso ya puo, twaelo ya tsbedediso ya puo, kgetho ya mantswé, matshwao a puo le mopeleto MATSHWAO A 10	9-10 -Sehalo, rejistarara, setaele le ttolontswé di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tsbedediso ya puo e nepahetseng e bile e bopophile hantle; -Nehelano ha e na diphoso.	7-8	5-6	3-4 -Sehalo, rejistarara, setaele le ttolontswé di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Ka kakaretso tsbedediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopophile hantle; -Tsbedediso ya ttolontswé e ntle haholo; -Nehelano boholo ha e na diphoso.	0-2 -Sehalo, rejistarara, setaele le ttolontswé ha di a lokela malkemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tsbedediso ya puo; -Tsbedediso ya ttolontswé ke e lekaneng; -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelego.

**RUBRIKI YA HO LEKANYETSA PUO E HILOPHISITSWENG/ NEHELANO YA MOLOMO
SESOTHO PUO YA LAPENG - DIKEREITI TSA 10, 11 LE 12)**

Makgetha a ho lekanyetsa (SI 1)	Kgato ya 7 E babatsehang	Kgato ya 6 E kgabane	Kgato ya 5 E ntle	Kgato ya 4 E mahareng	Kgato ya 3 E foofo	Kgato ya 2 E karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihello
100%	80% – 100%	70% - 79%	60% - 69%	50% - 59%	40% - 49%	30% - 39%	00 – 29%
Bokgoni ba ho eta dipatisiso/ diphuputsos	Bopaki bo kgodisang ba hore ho lekotswe mehlodi batsi e kgahilise loketeng	Bopaki bo uttawhalang ba hore ho lekotswe mehlodi e batsi e kgahilise le e loketeng	Bopaki bo bottle ba hore ho lekotswe mehlodi e batsi e kgahilise loketeng	Bopaki bo kgotsofatsang ba hore mehlodi e lekotswe.	Ho bopaki bo itseng ba hore mehlodi e lekotswe	Bopaki bo haellang ba hore ho lekotswe mehlodi ka tsela e haellang	Haeba mehlodi e lekotswe, ha ho Gebedi kapa bo haelia haholo nehelanong
Dinttha tse ntjha le mehlala di batsi haholo mme di tsosa thahesello le ho etsa hore nehelano e kgahilise	Dinttha tse ntjha tse thahesellisang le mehlala di lebisa nehelanong e bopilweng ka bokgabane	Dinttha tse thahesellisang le mehlala di lebisa nehelanong e bopilweng ka bokgabane	Dinttha tse thahesellisang le mehlala di lebisa nehelanong e bopilweng ka bokgabane	Nehelano e kgahilisa mme ho na le dinthha tse tse ntjha tse thahesellisang hammoho le mehlala	Nehelano e batta e kgotsofa-tsas empha ha e na kgahiliso ya dinthha, mehlala kapa thahisio leseding e ntjha	Bopaki ba hore ho entswe diphuputsu bo la thokheho ya dinthha mehlala kapa thahisio leseding e ntjha	Ha ho dinthha tse ntjha. Ebang diphuputsu di entswe, ha di na seabo nehelanong e pheithahetseng
10	8-10	7	6	5	4	3	0-2
Moralo le tlhophiso so ya dikahare	Moralo o entswe ka bottalo ho ya ka motula wa mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe hanitie ho ya ka mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe hanitie ho ya ka mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe ho kgotsofatsang ho ya ka mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o lekaneng ho ya ka mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho	Ho na le bopaki bo itseng ba hore moraloo entswe ho ya ka mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho	Tlhokeno ya bopakil ba hore ho entswe moraloo ho ya ka mosebetisi, bamamedi, maemo le sebopoho
	Selelekela ke se setle se tshwaneiang, se tsosang tjantjello hanghang	Selelekela ke se setle se tshwaneiang, se tsosang tjantjello hanghang	Selelekela se setle ka tsela se tsosa tjantjello	Selelekela se setle ka tsela se tsosa tjantjello	Selelekela se lekane mme se tsosa tjantjello e itseng feela	Ho boiteko bo itseng ba selelekela, se tsosa tjantjello ka tsela e fokolang haholo	Selelekela se fokola haholo mme ha se tsose thahesello
	Tihahiso e ntle ya mehopolole mme e utwisisheha ha bonolo	Tihahiso e ntte ya mehopolole mme e utwisisheha ha bonolo	Tihahiso e ntte ya mehopolole mme e utwisisheha ha bonolo	Tihahiso e dinthha le mehopolole empa o ba le bothata ka momahano	Tihahiso e lekaneng ya dinthha le mehopolole empa o ba le bothata ka momahano	Tse ding tsu dinthha di a utwisisheha, empa tse ding di hloka boitsiso/ ho boima ho di utwisisa	Hlolwa ke ho tshwarellang, se tsosa tjantjello hanghang
	Dikahare di bontsha boiqapelo, boinahanelo le kuttwisiso itseng	Dikahare di bontsha boiqapelo, boinahanelo le kuttwisiso itseng	Dikahare ke tsa boinaha nelo, empa ha se ka nako tsohle di bontshan boiqapelo le boqgabao, kuttwisiso e a haelia	Dikahare ke tsa boinaha nelo, empa ha se ka nako tsohle di bontshan boiqapelo le boqgabao, kuttwisiso e a haelia	Dikahare ke tsa boinaha nelo, empa ha se ka nako tsohle di bontshan boiqapelo le boqgabao, kuttwisiso e a haelia	Dikahare di a fokola ha di tsose thahesello mme ke tsaa puo ya mehla	Dikahare di a fokola ha di tsose thahesello mme ke tsaa puo ya mehla
	Qetello di bontsha boiqapelo le boina hanelo bo tswileng matsoho le kuttwisiso e matia	Qetello e ntte haholo	Qetello e ntte haholo	Qetello e ntte haholo	Qetello e ntte haholo	Qetello e batla e sa bonahale	Qetello ha e bona-
	Qetello e entswe ka tsela e pheithahetseng, e babatsehang						hale;
10	8-10	7	6	5	4	3	0-2

Sehalo, bokgoni ba ho bua le ba ho nehelana	Nehelana ka tlaho, ka bokgoni bo babatse-hang le ka bolokoloji; o tsele bophelo, setaele le rejisetara ke tse loketseng	Nehelana ka tsela e ntle haholo, ka tlaho le ka bolokoloji; setaele le rejisetara tse loketseng	Qapodiso e utiwahala tadimana le damamed ka mahlo; motsamao wa se-fahleho, ketiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele boholo ke tsa nnete, mme di a kgolweha nntwa, mme le puo ya motsa-mao wa mmele ke tse babatsehang	Qapodiso boholo e a uitwahala, mots-mao wa sefahleho, ketiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele boholo ke tsa nnete, mme di a kgolweha	Qapodiso, le kuitwahalo tse hkakileng ka tsela e kgotsafatsang, tadimana le bamamed ka mahlo; motsa-mao wa sefahleho ketiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele ke tse lekaneng empa ha se ka mmele di kgolwehang	Kuitwahalo le qapodisa e hkakileng ho lekaneng tadi-mana le bamamed ka mahlo; motsamao wa se-fahleho ketiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele ke tse lekaneng empa ha se ka mmele di kgolwehang	Nehelana ka bolokoloji ka tsela e kgotsafatsan, empa o bontsha ho qaea ea nako e nngwe, setaele le rejisetara tse loketseng	Nehelana ka bolokoloji ka nako e nngwe, empa o bontsha thokeho ya setaele le rejisetara tse loketseng	O a qaea ea haelliva ke ho ikut-iwahatsa; haellwa ke bolokoloji, mme setaele le rejisetara hangata ke se sa lokelang	Qapodiso e lobokaneng, mme hangata ha a uttwahala, tadimana le bamamed ka mahlo/ motsamao wa sefahleho/ puo ya motsamao wa mmele ha di yo
Qapodiso e hkakileng, e utiwahala ng tadimana le bamamed ka mahlo; motsamao wa sefahleho, ketiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele boholo ke tsa nnete, mme di a kgolweha nntwa, mme le puo ya motsa-mao wa mmele ke tse babatsehang	Bamamedi ba arabela ka ho bontsha kgahle-ho ka tsela e matta haholo	Nehelana ka boitshe-po le tshebe-diso e nyenyane ya dinoutsho	Dinoutsho di sebediswa ka ho pheethahala le ka boitshepo	Tshwarella thahtasello-jo ya bamamedi	Tshwarella thahtasello-jo ya bamamedi	Bamamedi ba arabela ka tsela tse arohaneng, tse papafapaneng	Batta a itshetihile tshebedisong ya dinoutsho hoo a sitsehang nelhanlong	Ho bonahala thokeho ya thanaselio ho tswa ho bamamedi	Itshetihile tshebedisong ya dinoutsho	Itshetihile ka ho pheitha-hala tshebedisong ya dinoutsho.
10	8-10	Tlotiontswe e matla haholo, e butswitseng mmoho le tshebediso ya puo ka boiqapeio.	Sebedisa puo e sume-tsang ka tsela e ntle haholo e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	Kehlohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Kehlohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Tlotiontswe e ntle ka tsela e amohelehileng le tshebediso ya puo ka boiqapeio.	Sebedisa puo e su-sume-tsang ka tsela e kgotsa-softa-tsang e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	Kehlohloko e mahareng ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Tlotiontswe le tshebediso ya puo ka boqkoni bo lekaneng	Tlotiontswe le tshebediso ya puo ka boqkoni bo haellang
Temoho e hokolosi ya tshebediso ya puo	Tlotiontswe e matla haholo, e butswitseng mmoho le tshebediso ya puo ka boiqapeio.	Sebedisa puo e sume-tsang ka tsela e ntle haholo e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	Kehlohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Kehlohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Kehlohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	O thatafallwa ke ho sebedisa puo e susume-tsang ho qholotsa bama-med ho arabela	Tshebediso e itseng puo e susumetsang ka sephoe sa ho qholotsa bamamedi ho arabela	Kehlohloko e mahareng ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Tlotiontswe le tshebediso ya puo ka boqkoni bo haellang	Tlotiontswe le tshebediso ya puo ka boqkoni bo haellang
10	8-10	Kgetho le nehelano ya disebediswa tse bohuwa-ng e ntle haholo, le e loketseng	Disebediswa tse bohuwa-ng di ama bamamedi ka sekghalia mme di na le seabo se matta katle-hong ya nehelano	Kgetho le nehelano ya disebediswa tse bohuwa-ng e ntle haholo, le e loketseng	Kgetho le nehelano ya disebediswa tse bohuwa-ng e ntle mme e loketseng	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang di na le seabo kattlehong ya nehelano	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo
Kgetho, thophiso le tshebediso ya disebediswa tse mamelwang, le/ kapa tse bohu-wang	Kgetho le nehelano ya disebediswa tse bohuwa-ng e babatse-hang ka hohlehole, le e loketseng	O kgona ho sebedisa disebediswa tse bohuwang ho mattafat-sa nehelano ya hae	O kgona ho sebedisa disebediswa tse bohuwang ho mattafat-sa nehelano ya hae	Kgetho le nehelano ya disebediswa tse bohuwa-ng e ntle mme e loketseng	Kgetho le nehelano ya disebediswa tse bohuwa-ng e ntle mme e loketseng	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo	Boholo ba disebediswa tse bohuwang ke tse amanang le seabo
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

**RUBRIKI YA HO LEKANYETSASA PUO E SA HLOPHISWANG
(SESOTHO PUO YA LAPENG (DIKEREITE TSA 10, 11 LE 12)**

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 E babatsehang	Kgato ya 6 E kgabane	Kgato ya 5 E ntle	Kgato ya 4 E mahareng	Kgato ya 3 E foofo	Kgato ya 2 E karolwana feelsa	Kgato ya 1 Ha ho phihlelo
	80% – 100%	70% - 79%	60% -69%	50% -59%	40% - 49%	30% - 39%	0 – 29%
Moralo, dintiha le tlhophiso ya ditaba	Moralo o entswe ka bottalo ho ya ka mofuta wa mosebetsi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe hantle haholo ho ya ka mosebetsi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe hantle ho ya ka mosebetsi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe ho lekaneng ho ya ka mosebetsi, bamamedi, maemo le sebopoho	Moralo o entswe ho lekaneng ho ya ka mosebetsi, bamamedi, maemo le sebopoho	Ho na le bopaki bo itseng ba hore moraloo entswe ho ya ka mosebetsi, bamamedi, maemo le sebopoho	Ha ho na bopaki ba hore ho entswe moraloo ho ya ka mosebetsi, bamamedi, bammedi maemo le sebopoho
	Selelekela ke se setle se tshwanelang, se tsosang tjanjello hanghang	Selelekela se setle se loketseng, mme se tsosa tjanjello	Selelekela se setle ka tsela e lekaneng mme se ntse se tsosa tjanjello	Selelekela se lekane mme se tsosa tjanjello e itseng feela	Tlhhiso e ntle ya mehopolon mme e utwisisela bonolo	Ho na le boiteko bo itseng ba selelekela, se tsosa tjanjello ka tsela e folokang haholo	Selelekela se fokola haholo mme ha se tsose thahaseloo
	Tlhhiso e ntle haholo ya mehopolo le dinthla mme le ka tsela e tshwarellang	Ditaba di bontsha boiqapelo, boinhanelo le kutlwisiso e itseng	Ditaba ke tsaa boinaha nelo, empa ha se ka nako tsohle di bontshang boiqapelo le bokgabo, kutlwisiso e a haella	Ditaba di tsaa boinaha nelo, empa ha se ka nako tsohle di bontshang boiqapelo le bokgabo, kutlwisiso e a haella	Tlhhiso ya dinthla le mehopolo ka bogoni bo bottle le ka tsela e tshwarellang	Tse ding tsaa dinthla di a utwisisela, empa tse ding di hioka ho botsits/o /ho boimaa ho di utwisisa	Hlolwa ke ho tshwarella mehopolo; o utwisisa seholoo ha nyenyane
	Qetello e ntle haholo	Qetello e ntle	Qetello e ntle ho kgotsotfa-tsang, empa e hioka kgokahano ka nako e mngwe	Qetello e ntle	Ditaba di bontsha boiqapelo bo bonyan haholo, le kgaello ya boinhanelo le kutlwisiso	Ditaba di a fokola ha di tsose thahaseloo mme ke Isa puo ya mehla	Qetello ha e bona-hale.
	Qetello e entswe ka tsela e phethahetseng, e babatsehang			Qetello e lekaneng, empa e hioka kgokahano	Qetello e batla e sa bonahale		
Matshwao: 10	8-10	7	6	5	4	3	0-2

Sehalo, bokgoni ba ho bua le ba ho nehelana	Nehelana ka tlhano, ka bokgoni bo babbatse-hang le ka bolokolohi; o tliese bophelo, setaele le rejisetara ke tse loketseng	Nehelana ka tselia e ntle haholo, ka tlhano le ka bolokolohi; setaele le rejisetara tse loketseng	Nehelana ka bolokolohi ka tsela e kgotsafasans, empa o bonisha ho qeaqa ka nako e nngwe; setaele le rejisetara hangata ke tse loketseng	Nehelana ka bolokolohi ka nako e nngwe, empa o bonisha thokheho ya setaele le rejisetara tse loketseng	O a qeaqa, o haellwa ke ho ikutlwahatsa; haellwa ke bolokolohi, mme setaele le rejisetara hangata ke tse sa lokelang	Sehalo/touno, setaele le rejisetara ke tse sa lokelang
Qapodiso e hlakileng, e uttwahalang	Qapodiso boholo e a uttwahala, motsamoa wa sefahleho, ketsiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele boholo ke tsanete, mme di a kgolweha	Tadimana le bamamed ka maho; motsamao wa sefahleho, ketsiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele boholo ke tsanete, mme di a kgolweha	Kutlwahalo le qapodiso, le kutlwahalo tse hlakileng ka tselia e kgotsafasang, tadimana le bamamed ka maho; motsamao wa sefahleho ketsiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele boholo, ketsiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele ke tselie kgolwehang ka tselia e amohelehileng	Kutlwahalo le qapodiso e sa hlakang mme o uttwahala ka tselia e fokolang, tadimana le bamamed ka maho; motsamao wa sefahleho ketsiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele di bontsha bokgoni bo haellang	Qapodiso e sa hlakang mme o uttwahala ka tselia e fokolang, tadimana le bamamed ka maho; motsamao wa sefahleho ketsiso ka mmele le puo ya motsamao wa mmele di bontsha bokgoni bo haellang	Qapodiso e
Bamamedi ba arabela ka ho bontsha kgahle-ho ka tselia e matia haholo	Dinoutsho di sebedisva ka ho pheithahala le ka boitshepo.	Tshawella thahasel-lo ya bamamedi	Boholo ba bamamed bo mametse ka thahassel-o ya bamamedi	Bamamedi ba arabela ka tselia tse arohaneng, tse fapaneng	Ho bonahala tlhokeho ya thahassel-o tswa ho bamamedi	Tlhokeho ya kamano le bamamedi
Nehelana ka boitshe-po le tshebe-diso e nyenyane ya dinout-sho.	Dinoutsho di sebedisva ka ho pheithahala le ka boitshepo.	Dinoutsho di sebedisva ka ho phethahala.	Itshetlehla dinoutshoung ka tselia e itseng, empa o ntse a tadimana le bamamedi hante.	Batia a itshetlehla tshebedi-song ya dinoutsho hoo a sitsehang nehelanong.	Itshetlehla hahol-wanyane tshebedisong ya dinoutsho.	Itshetlehle ka ho pheithahala tshebedisong ya dinoutsho.
Matshwao: 10	8-10	7	6	5	4	3
Temoho e hloloko-si ya tshebediso ya puo	Tlottontswe e matta haholo, e butswitseng mmoho le tshebediso ya puo ka boiqapeilo	Tlottontswe e ntle haholo e butswitseng mmoho le tshebediso ya puo ka boiqapeilo	Tlottontswe e ntle ka tselia e amoheliheng le tshebediso ya puo ka boiqapeilo	Tlottontswe le tshebediso ya puo ka bokgoni bo haellang	Tlottontswe le tshebediso ya puo ka bokgoni bo haellang	Tlottontswe le tshebediso ya puo ka bokgoni bo haellang
	Sebedisa puo e susumetsang ka tselia e ntle haholo e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	Sebedisa puo e susumetsang ka tselia e ntle haholo e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	Sebedisa puo e susumetsang ka tselia e ntle e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	Tshebediso e itseng puo e susumetsang ka tselia e ntle e le ho qholotsa bamamedi ho arabela	O thatafalwa ke ho sebedisa puo e susumetsang ho qholotsa bamamedi ho arabela	O thatafalwa ke ho sebedisa puo e susumetsang ho qholotsa bamamedi ho arabela
	Kelohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Kelohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Kelohloko e ntle haholo ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Kelohloko e kgotsafatsang ya, le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso	Ke ka sevelo a elang hiloko kapa a bang sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso.	Ke ka bothata haholo a elang hiloko le ho ba sedi ho sebedisa puo ka thompho ditabeng tse amang setso.

222 Struben Street, Pretoria, 0001
Private Bag X895, Pretoria, 0001, South Africa
Tel: 012 357 3000 • Fax: 012 323 0601

Private Bag X9035, Cape Town, 8000, South Africa
Tel: 021 486 7000 • Fax: 021 461 8110
Call Centre: 0800 202 933

ISBN 978-1-4315-3091-5

Department of Basic Education

 www.education.gov.za

 www.twitter.com/dbe_sa

 www.facebook.com/BasicEd